

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

Форма навчання: заочна

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Міжнародні економічні відносини

29 Міжнародні відносини

292 Міжнародні економічні відносини

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «**Міжнародна торгівля зерновими культурами між Україною та ЄС**»

здобувач Терещук Тетяна Юріївна

(ПІБ здобувача)

Науковий керівник: к.е.н., доцент Гончарова Анастасія Олександрівна

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)



(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з
атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри: д.е.н., доцент кафедри
європейської економіки і бізнесу Федірко О.А. _____

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**Міжнародні економічні відносини
29 Міжнародні відносини
292 Міжнародні економічні відносини**

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Федірко О.А.

_____ Федірко О.А.

«_____» _____ 20__ р.

«_____» _____ 20__ р.

**ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачу вищої освіти Терещук Тетяна Юріївна
заочної форми навчання**

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему: «Міжнародна торгівля зерновими культурами між Україною та ЄС»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «29» вересня 2022 р.
№1480-СТ

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах
періодичних видань, наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, а
також офіційні дані Міністерства Фінансів України, Державної служби
статистики України, МВФ, Світового Банку.

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Методологічні засади дослідження міжнародної торгівлі
Розділ 2	Аналіз стану міжнародної торгівлі

Розділ 3	Сучасні проблеми міжнародної торгівлі
Об'єкт дослідження:	Міжнародна торгівля зерновими культурами між Україною та ЄС.
Предмет дослідження:	Закономірності, обсяги та форми впливу міжнародної торгівлі зерновими культурами на економічний розвиток.
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	Мета дослідження полягає в тому, щоб комплексно проаналізувати обсяги та закономірності міжнародної торгівлі зерновими культурами в сучасних умовах та визначити вплив торгівлі на економічну сферу.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Розкрити суть та значення міжнародної торгівлі, дослідити етапи розвитку міжнародної торгівлі, виокремити особливості та фактори сучасної міжнародної торгівлі.
У розділі 2	Проаналізувати динаміку міжнародної торгівлі в ЄС, дослідити товарну структуру експорту та імпорту в Україні та ЄС, порівняти регулювання міжнародної торгівлі, дослідити торгівлю зерновими культурами між Україною та ЄС.
У розділі 3	Визначити вплив міжнародної торгівлі на економічний розвиток України, проаналізувати вплив війни в Україні на міжнародну торгівлю, дослідити шляхи підвищення конкурентоспроможності українських товаровиробників на європейському ринку.

**Завдання підготував
науковий керівник**



(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

Завдання одержав студент

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 83 сторінки, 6 таблиць, 17 рисунків, список використаних джерел з 62 найменувань.

«Міжнародна торгівля зерновими культурами між Україною та ЄС»

Об'єктом дослідження є міжнародна торгівля зерновими культурами між Україною та ЄС.

Предметом дослідження є закономірності, обсяги та форми впливу міжнародної торгівлі зерновими культурами на економічний розвиток.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи полягає в тому, щоб комплексно проаналізувати обсяги та закономірності міжнародної торгівлі зерновими культурами в сучасних умовах та визначити вплив торгівлі на економічну сферу. Виходячи з мети дослідження, в роботі поставлені наступні конкретні завдання:

- ✓ розкрити суть та значення міжнародної торгівлі;
- ✓ дослідити етапи розвитку міжнародної торгівлі;
- ✓ виокремити особливості та фактори сучасної міжнародної торгівлі;
- ✓ проаналізувати динаміку міжнародної торгівлі в ЄС;
- ✓ дослідити товарну структуру експорту та імпорту в Україні та ЄС;
- ✓ визначити вплив міжнародної торгівлі на економічний розвиток України;
- ✓ дослідити шляхи підвищення конкурентоспроможності українських виробників на європейському ринку.

Практичне значення отриманих результатів. Полягає у тому, що на основі осмислення існуючих теоретичних концепцій, підходів та методології торгівлі, розкрито характер та сучасні тенденції міжнародної торгівлі, вплив міжнародної торгівлі на економіку України.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: міжнародна торгівля, світовий (міжнародний) ринок, експорт, імпорт, товарообіг, науково-технічний прогрес, двосторонні торговельні відносини.

В і д г у к
про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту

Терещук Тетяна Юріївна

на тему «Міжнародна торгівля зерновими культурами між Україною
та ЄС»

1. Актуальність теми: З розвитком глобалізації у суспільних відносинах, відбулися зміни в можливостях переміщення товарів між країнами, тому значно зросли обсяги міжнародної торгівлі. Головною складовою розвитку економіки будь-якої країни є міжнародна торгівля. За для забезпечення здорової економіки країна не може бути ізольована від світової економічної системи. Торгівельна діяльність забезпечує надходження коштів до країни та задоволення потреб населення. Продукти харчування – це основні товари для населення, тому що вони задовольняють потреби суспільства.

2. Позитивні риси кваліфікаційної роботи: автором розкрито поняття суті та значення міжнародної торгівлі, визначені їх етапи розвитку, особливості та фактори сучасної міжнародної торгівлі. Проаналізовано структуру і динаміку розвитку міжнародної торгівлі в Україні та ЄС.

3. Наявність самостійних розробок автора: заслуговує на увагу дослідження автором шляхів підвищення конкурентоспроможності українських товаровиробників на європейському ринку.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: цінність висновків полягає в дослідженні впливу війни в Україні на міжнародну торгівлю.

5. Наявність недоліків: робота не має значних недоліків.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: магістерська робота виконана своєчасно, й у відповідності до вимог, рекомендується до захисту в ДЕК та має високий рівень, 50 балів.

Науковий керівник: доцент кафедри європейської економіки і бізнесу, к.е.н.,
доцент

Гончарова А.О.



(підпис)

“ ” _____ 2023 р.

Рецензія

на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача вищої освіти

Терещук Тетяни Юріївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема: Міжнародна торгівля зерновими культурами: Україна та ЄС

Актуальність теми кваліфікаційної роботи і доцільність її розроблення

Актуальність теми кваліфікаційної роботи і доцільність її розроблення зумовлена тим, що міжнародна торгівля зерновими культурами між Україною та ЄС, має важливе значення для розвитку економіки, тому що міжнародна торгівля представляється у світогосподарських зв'язках за допомогою яких функціонує національна економіка.

Якість проведеного дослідження.

Робота виконана якісно, є структурованою, змістовною і завершеною. Висновки є логічними й аргументованими. Особливу цінність має огляд впливу воєнного стану на міжнародну торгівлю України до ЄС, що висвітлено здобувачем у III розділі кваліфікаційної магістерської роботи.

Підтвердженням повноцінного заглиблення у тему є написання тез для наукової конференції.

Позитивні риси кваліфікаційної роботи

Робота є актуальною та старанно виконаною. Структура рецензованої роботи чітка, продумана, текст характеризується науковим стилем викладу. В роботі також використані іноземні джерела, також міститься велика кількість актуальної статистичної інформації.

Зауваження: трапляються мовно-стилістичні огріхи.

Практична значимість висновків і рекомендацій

Висновки до кваліфікаційної роботи є чіткими та лаконічними, а також відповідають поставленим завданням.

Рецензент:

Викладач Відокремленого структурного підрозділу

«Житомирський торговельно-економічний фаховий

коледж Державного торговельно-економічного

університету»

(місце роботи та посада рецензента)

Кандидат економічних наук

(науковий ступінь, учене звання (за наявності))



К.О. Мачковська
(ПІБ)

Місце печатки організації,
де працює рецензент

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
 РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ.....	5
1.1 Суть та значення міжнародної торгівлі	5
1.2 Етапи розвитку міжнародної торгівлі	10
1.3. Особливості та фактори сучасної міжнародної торгівлі	16
 РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ	22
2.1. Аналіз торгівельної структури та динаміки міжнародної торгівлі в Україні та ЄС	22
2.2. Торгівля зерновими культурами між Україною та ЄС.....	35
2.3 Регулювання міжнародної торгівлі	42
 РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ	49
3.1. Вплив міжнародної торгівлі на економічний розвиток України.....	49
3.2 Війна в Україні та її вплив на міжнародну торгівлю	55
3.3 Шляхи підвищення конкурентоспроможності українських товаровиробників на європейському ринку	63
 ВИСНОВОК.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми. З розвитком глобалізації у суспільних відносинах, відбулися зміни в можливостях переміщення товарів між країнами, тому значно зросли обсяги міжнародної торгівлі. Головною складовою розвитку економіки будь-якої країни є міжнародна торгівля. За для забезпечення здорової економіки країна не може бути ізольована від світової економічної системи. Торгівельна діяльність забезпечує надходження коштів до країни та задоволення потреб населення. Продукти харчування – це основні товари для населення, тому що вони задовольняють потреби суспільства. Аналіз позиції України на світовому ринку зерна дає можливість визнавати, що становище держави поступово зміцнюється на світовому ринку, тому вивчення світової торгівлі зерновими культурами є особливо актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвиток та проблеми міжнародної торгівлі розглянуто багатьма науковцями: Д. Карро, П. Жюайр, Т.М. Циганкова, Л.О. Мельник, Р.Ю. Козаченко, М.Б. Ковальчук та багато інших.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в тому, щоб комплексно проаналізувати обсяги та закономірності міжнародної торгівлі зерновими культурами в сучасних умовах та визначити вплив торгівлі на економічну сферу. Виходячи з мети дослідження, в роботі поставлені наступні конкретні завдання:

- ✓ розкрити суть та значення міжнародної торгівлі;
- ✓ дослідити етапи розвитку міжнародної торгівлі;
- ✓ виокремити особливості та фактори сучасної міжнародної торгівлі;
- ✓ проаналізувати динаміку міжнародної торгівлі в ЄС;
- ✓ дослідити товарну структуру експорту та імпорту в Україні та ЄС;

- ✓ визначити вплив міжнародної торгівлі на економічний розвиток України;
- ✓ дослідити шляхи підвищення конкурентоспроможності українських виробників на європейському ринку.

Об'єкт дослідження. Міжнародна торгівля зерновими культурами між Україною та ЄС.

Предмет дослідження. Закономірності, обсяги та форми впливу міжнародної торгівлі зерновими культурами на економічний розвиток.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених завдань в дослідженні міжнародної торгівлі використано системно-структурний підхід (для класифікації видів та причин міжнародної торгівлі), метод логічного аналізу (для визначення впливу торгівлі на економіку України), узагальнення, спостереження, порівняння (для оцінки міжнародної торгівлі за певний проміжок часу), графічного аналізу та аналогії.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає у тому, що на основі осмислення існуючих теоретичних концепцій, підходів та методології торгівлі, розкрито характер та сучасні тенденції міжнародної торгівлі, вплив міжнародної торгівлі на економіку України.

Інформаційною базою дослідження послуговували матеріали періодичних видань, наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, а також офіційні дані, Державної служби статистики України, Світового Банку, ООН, СОТ, офіційний сайт Європейського Союзу .

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

1.1 Суть та значення міжнародної торгівлі

З кожним роком глобалізація в світі набирає все більших обертів, відбувається швидкий розвиток світового ринку товарів та послуг, виникає зміцнення та розширення взаємозв'язків між країнами світу. Світовий ринок товарів та послуг – це зв'язки у сфері торгівлі, які відбуваються між різними країнами та базуються на засаді розвитку світового поділу праці. Тому глобальний ринок товарів та послуг виступає як система відносин, що виникли внаслідок гармонійності попиту та пропозиції на дефіцитні товари та послуги. Такі відносини сформувалися як результат нерівномірного співвідношення між потребами і можливостями країни в забезпеченні товарами та послугами.

Формування всесвітнього ринку товарів та послуг відбулося в результаті розвитку такої форми економічних зв'язків між країнами, як міжнародна торгівля. Міжнародна торгівля це не єдина форма економічних зв'язків, також виділяють: міжнародний рух капіталу, міжнародну міграцію та міжнародні валютно-кредитні відносини. Історично першою формою економічних зв'язків є міжнародна торгівля. У системі міжнародних економічних відносин торгівля займає особливе місце, тому що вона створює умови для міжнародного інвестування.

Одна з основних рушійних сил економічного розвитку сьогодні – міжнародна торгівля. Нині це 80% всіх міжнародних відносин. Міжнародна торгівля – це торгівля яка відбувається між резидентами різних країн. В ролі резидентів можуть виступати: юридичні та фізичні особи, транснаціональні корпорації, фірми та некомерційні організації. Під час міжнародної торгівлі

відбувається обмін товарами, послугами та продуктами інтелектуальної праці між двома сторонами на добровільній основі.[1]

Отже, під час визначення поняття міжнародна торгівля виділяють два підходи:

I підхід – операційний. На основі цього підходу міжнародна торгівля – це безпосередній процес обміну послугами та товарами між суб'єктами господарювання різних держав.

II підхід – державно-політичний. Даний підхід характеризує міжнародну торгівлю, як вид суспільних відносин, що з'являються у світовому господарстві внаслідок обміну товарами та послугами між різними державами, які мають власні зовнішньоторговельні політики. Регулювання міжнародної торгівлі за такого підходу, відбувається за допомогою: угод, договорів, актами та іншими нормами міжнародного права.[2]

На світовому ринку міжнародна торгівля товарами має свої особливості. За допомогою цих особливостей можна визначити: своєрідність взаємодії продавців та покупців, властивості окремих товарних ринків та способи регулювання міжнародної торгівлі. За даними особливостями можна прокласифікувати форми міжнародної торгівлі.

Форми міжнародної торгівлі можна розділити на три види:

- ✓ За особливістю взаємодії суб'єктів,
- ✓ За особливістю механізму регулювання,
- ✓ За особливістю предмета торгівлі.

За особливістю взаємодії суб'єктів розрізняють декілька форм міжнародної торгівлі. В цій класифікації головним критерієм є обов'язки та права продавця і покупця, а також економічна взаємозалежність.

За особливістю механізму регулювання виокремлюють чотири форми зовнішньої торгівлі. В підґрунті цієї класифікації знаходяться багатосторонні та міждержавні угоди, за допомогою яких можна визначити різновид торгівельного режиму між країною-партнером.

Таблиця 1.1 – Форми міжнародної торгівлі

Форми міжнародної торгівлі	
За особливістю взаємодії суб'єктів	• Традиційна • Торгівля за кооперацією • Зустрічна • Оренда
За особливістю механізму регулювання	• Звичайна • За режимом найбільшого сприйняття • Преференційна • Дискримінаційна
За особливістю предмета торгівлі	• Сировинними товарами • Машини та обладнання, промислові товари • Продукція інтелектуальної праці • Послуги

Джерело: складено автором на основі [2]

Розглянемо декілька форм міжнародної торгівлі які наведені в таблиці 1.1.

Традиційна торгівля – є одним із основних різновидів міжнародної торгівлі. Під час традиційної торгівлі продавець, тобто експортер, зобов'язується поставити товар та всі необхідні документи, та права власності на товар покупцеві, тобто імпортерів, який в свою чергу повинен сплатити за товар та отримати його поставку відповідно до договору. Отже, традиційна торгівля – це експорт та імпорт товарів. Експорт – це вивезення товарів та послуг за межі державного кордону, за для реалізації їх в іншій країні. Імпорт – це ввезення товарів іноземного походження на територію країни, за для подальшого обігу на території країни.

Торгівля за кооперацією – це довгострокова співпраця, ця форма торгівлі відрізняється від традиційної торгівлі. Значення торгівлі за кооперацією полягає в тому, що в країн виникає певна домовленість, щодо постачання продукції з конкретними характеристиками, яких потребує покупець.

За умов звичайної торгівлі між країнами немає торговельно-економічних відносин. За для здійснення торгівлі використовуються різні ставки мита, обмеження по кількості та пільгова система оподаткування.

Дискримінаційна торгівля з'являється унаслідок використання у міжнародній торгівлі жорстких обмежувальних заходів, таких як торговельна блокада або бойкот та ембарго.

Орендна торгівля – це особливі відносини які відбуваються між імпортером та експортером, сутність яких полягає у тому, що цей процес не швидкий, а може тривати декілька років і внаслідок такої співпраці товар не завжди переходить у власність покупця. Оренду ділять на три види:

✓ Лізинг – вид довгострокової оренди, який може тривати понад один рік. В лізинг можуть давати нерухомість та різноманітний спектр обладнання.

✓ Рентинг – це оренда на короткий термін на декілька днів або місяців. В рентинг беруть транспортні засоби, товари які відносяться до відпочинку та туризму.

✓ Хайринг – оренда, яка триває від кількох місяців до року, тобто середньострокова оренда. Під час хайрингу орендують сільськогосподарські машини, транспортні засоби, монтажне обладнання та дорожньо-будівельне обладнання.[2]

Головні ознаки які характеризують міжнародну торгівлю – це загальний обсяг або товарообіг, географічна та товарна структура.

До суб'єктів міжнародної торгівлі можна віднести: всі країни світу, ТНК та БНК, а також інтеграційні угруповання.

До об'єктів міжнародної торгівлі відносимо: продукти праці людини – товари та послуги.

Відповідно до об'єкту міжнародної торгівлі виділяють два види торгівлі: торгівля товарами та торгівля послугами.

Міжнародна торгівля товарами – це форма співпраці між різними товаровиробниками з різних країн, яка сформувалася на основі міжнародного поділу праці та формує їх економічну взаємозалежність.

Міжнародна торгівля послугами – це обмін послугами між покупцями та продавцями різних країн.[2]

Перша і найбільш розвинена форма міжнародних економічних відносин – це торгівля товарами. На розвиток міжнародної торгівлі товарами вплинули такі чинники: глобалізація виробництва, створення нових галузей економіки, розвиток міжнародного поділу праці, діяльність БНК та ТНК на міжнародному ринку,

створення зони вільної торгівлі та загальних ринків, усунення торгівельних бар'єрів, створення інтеграційних угруповань.

Зміни в економіці, які виникають під впливом науково-технічної революції та в процесі глобалізації нарощують співпрацю національних господарств. Такі чинники тільки посилюють міжнародну торгівлю.

Головні показники які характеризують стан міжнародної торгівлі - це обсяг, географічна та товарна структура, динаміка експорту та імпорту.

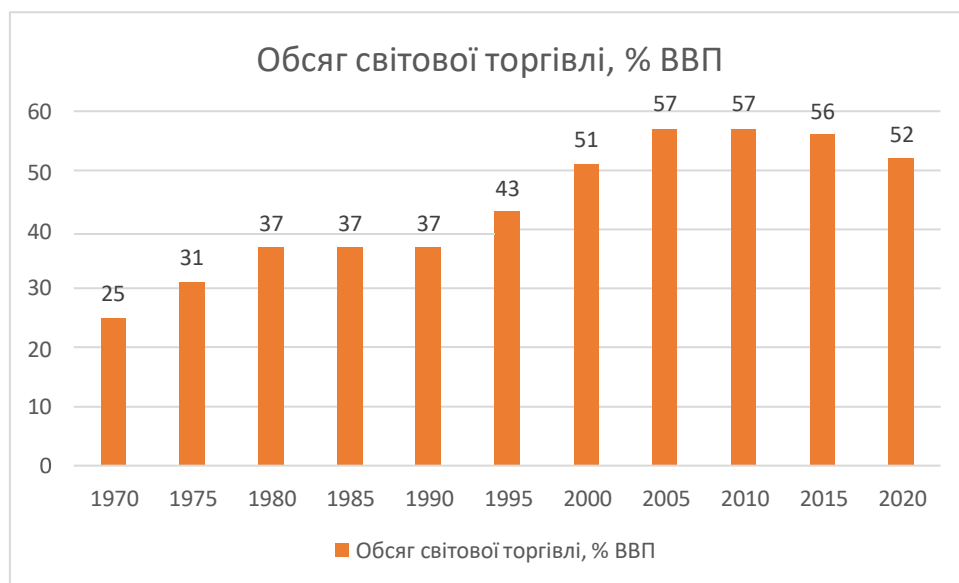


Рисунок 1.1 – Обсяг світової торгівлі, % ВВП за 1970-2020 роки.

Джерело: складено автором на основі[3]

Світова торгівля на цей час, як і раніше залишається основним рушієм зростання міжнародної економіки.

Отже, міжнародний ринок – це галузь стійких товарно-грошових взаємозв'язків між різними країнами. Світові потоки товарів та послуг виникають під впливом того, що держави хочуть експортувати та імпортувати. Тому, світова торгівля як чинник економічного розвитку відіграє значну роль у розвитку міжнародної економіки. В сучасних умовах міжнародна торгівля – це головна складова міжнародних економічних відносин. З кожним роком політична, економічна та соціальна значущість міжнародної торгівлі зростає.

1.2 Етапи розвитку міжнародної торгівлі

Експерти у сфері світової економіки виділяють декілька періодизацій розвитку світової торгівлі: за етапами розвитку науково-технічного прогресу, відповідно до етапів розвитку транспортної системи, за пріоритетними напрямками у зовнішньоторговельних політиках держав. Науковці довели, що всі ці етапи взаємозалежні. Найбільш поширеною та наочною формою періодизації розвитку етапів міжнародної торгівлі – є періодизація за головними подіями в світі. В результаті цього можна визначити певні періоди розвитку світової торгівлі:

I – має назву початковий, розпочався з 17 ст., до першої половини 18ст..

II – друга половина 19 ст., тобто, початок Першої світової війни.

III – період між двома світовими війнами – 1914-1939 рр.,

IV – повоєнний період – 1950-1960-ті рр.,

V – сучасний з початку 70-х років.[2]

Як зазначають науковці, сучасний етап розвитку міжнародної торгівлі, зараз можна розділити на два етапи: перший – конкуренція соціалістичної та капіталістичної системи світового господарства, друга – глобалізація світової економіки. Для всіх етапів розвитку характерним є особливості, які підкреслюють рівень інтернаціоналізації виробництва та функції розвитку світової торгівлі в національних господарствах; деякі фактори середовища та шляхи регулювання міжнародної торгівлі у більшості країн світу.

Детально розглянемо кожен етап розвитку міжнародної торгівлі.

Для першого етапу розвитку особливим є промислові революції під час яких мануфактурне виробництво було замінено великою машинною індустрією. Це стосувалося розвинених країн. Основою формування світового ринку стала важка промисловість. За час першого етапу розвитку міжнародна торгівля розвивалася дуже стрімко. На розвиток торгівлі впливали такі чинники середовища:

- ✓ Революція засобів зв'язку;
- ✓ Просування розвитку транспортної системи;

✓ Залучення все нових регіонів та країн до міжнародного обміну товарами.

Для цього етапу характерним є те, що темпи зростання міжнародного товарообороту випереджали темпи зростання промислового виробництва, це означало те, що розвиток світової торгівлі мав велике значення для країн. Головним гравцем на міжнародному ринку в цей період була Великобританія, яка займала 25% в обсязі світової торгівлі. Найбільшими трьома експортерами у 1997 році були США, Німеччина та Японія.

Також, визначальною особливістю цього етапу було вивезення товарів, або іншими словами експорт товарів, що були вироблені на національній території.

Під час цього етапу регулювання світових торговельно-економічних зв'язків відбувалося за допомогою вільної торгівлі, яка починала зароджуватися. Вільна торгівля – це незалежність торгівлі та не втручання держави у підприємницьку діяльність. Головним прихильником вільної торгівлі була Великобританія. Основним інструментом вільної торгівлі було зменшення мита на товари якими торгували, такий інструмент давав змогу вивозити більшу кількість товарів. Також, деякі європейські країни такі, як Німеччина та Франція підтримували політику вільної торгівлі, але ця політика не стала політикою всіх країн. У значній частині країн все ще панував протекціонізм. Така політика допомагала захистити національного виробника від конкуренції іноземних виробників. Протекціонізм був популярний у Західній Європі та США.

Для другого етапу типовими середовищними факторами були : активний розвиток промислового виробництва, який відбувався у найбільш розвинутих країнах; далі відбувалося вдосконалення транспортних шляхів (збільшилася довжина залізничних шляхів, закінчилося будівництво Панамського каналу, з'явилися спеціалізовані транспортні засоби); науково-технічний прогрес у виробничому секторі, під час якого відбулося зменшення ваги товару, підвищення якості товару під час транспортування.

Головною ознакою розвитку світової торгівлі на цьому етапі є вивезення капіталу. За допомогою вивезення капіталу відбувалося збільшення кількості

експорту товарів та освоєння нових, вигідних ринків збуту та джерел сировини. В наслідок експорту капіталу фірми отримували головні позиції в господарстві країн в які було здійснено вивіз капіталу, передусім якщо це були менш розвинені країни, то забезпечувалося отримання прибутків високого рівня.

Виникнення монополій на міжнародному ринку призводило до гострої конкуренції між ринками. За для того, щоб запобігти збиткам країни часто укладають угоди, щоб розподілити світові ринки збуту, капіталів та сировини, формують спільну бізнесову політику, погоджуються на монопольну ціну для товару. Під час цього періоду відбувається формування світових монополій та ТНК (транснаціональних корпорацій).

Ще однією особливістю цього етапу розвитку був активне зростання товарообігу міжнародної торгівлі. Відбулося збільшення в п'ять разів уже в 1880 році. Також, своєрідною характеристикою було те, що більша частина світового товарообігу була спрямована на взаємний товарообіг між певною кількістю індустріально розвинених країн. Тому вже перед Першою світовою війною одинадцять найрозвинутіших країн задовольняли понад 55% світового експорту.

Порівнюючи перший етап та другий, можна зробити такий висновок, що під час першого етапу темпи розвитку світового експорту випереджали темпи промислового розвитку, то під час другого етапу навпаки. Така закономірність була спричинена появою нових галузей промисловості, які не орієнтувалися на імпортовану сировину, а залежали більшою мірою від внутрішнього ринку.[1]

За останніх років другого етапу відбулося скорочення темпів зростання міжнародної торгівлі, такий наслідок пояснюється особливостями регулювання міжнародної торгівлі, тобто відбувалося посилення протекціонізму. Протекціонізм трансформується, він захищає від світової конкуренції не слабкі галузі, а найбільш розвинені галузі національної економіки. Найбільш прихильними були до цієї теорії США, Японія та Німеччина.

За визначенням деяких фахівців третій етап називають – «мертвим» етапом розвитку світової торгівлі. Тому що четверта частина цього етапу припадає на роки Першої світової війни та її наслідків, таких як економічні кризи.

До головних особливостей цього етапу відносимо: суттєве скорочення загального світового товарообігу, яке відбувалося як наслідок економічних криз; довготривале і значне порушення світових торговельно-економічних зв'язків; в складі товарної структури не відбувалося змін, як і раніше експортувалися сировина, паливо та продовольство.

Складнішим стало те, що відбулося посилення митного протекціонізму та зникнення існуючої валютної системи, як наслідок сформувалося три нових валютних блоки. Це були валютні групи країн, які створювалися для того, щоб задовольнити як валютні так і економічні потреби країни яка очолювала цю групу. Виділяли три валютних блоки: перший – стерлінговий блок його очолювала Великобританія, другий - доларовий блок на чолі з США, третій – золотий блок, це були країни які дотримувалися золотого стандарту. Країни одного блоку могли вільно обмінюватися валютою між собою, але для країн які не входили в блок діяли обмеження, щодо обміну валюти. Як наслідок таких дій відбулося скорочення обсягів міжнародної торгівлі. Зменшенню кількості обсягів світової торгівлі, також, посприяла Великобританія. У 1932 році країна запровадила так звану систему пілг, суть цієї політики полягала в тому, що в країні або групі країн встановлювалося особливе пільгове мито на товари, але це мито не поширювалося на товари країн, які не входили до цієї преференційної зони. Таку систему використовували для отримання дешевої сировини та продовольства з економічно залежних країн. Система пілг значною мірою застосовувалася у торгівлі з країнами, які були членами валютних блоків.

«Золотим» етапом називають четвертий етап розвитку міжнародної торгівлі. Він дістав таку назву, тому що саме за цього етапу відбувся щорічний приріст світового експорту в 7%. Під час цього етапу на розвиток міжнародної торгівлі впливали такі чинники середовища: починали засновуватися інтеграційні угруповання (Бенілюкс – економічний союз між Бельгією, Нідерландами та Люксембургом; Рада економічної взаємодопомоги – економічне об'єднання соціалістичних країн Європи; Європейська економічна спільнота – союз між шести країнами Європи (Франція, Італія, Німеччина, Люксембург, Бельгія та Нідерланди)

основною метою якого було, створити спільний ринок на якому буде ліквідовано митний тариф; Європейська Асоціація вільної торгівлі – торговельний союз Великобританії, Австрії, Норвегії, Данії, Португалії, Швеції та Швейцарії; Організація американських держав – загальна організація латиноамериканських республік; та ще багато інших угруповань); посилювалася капіталістична та соціалістична система світових господарств; колоніальні системи почали розпадатися після Другої світової війни; виникнення міжнародних організацій на глобальному рівні, таких як Міжнародний Валютний Фонд, Організація Об'єднаних Націй, Міжнародний банк реконструкції та розвитку.

Головною ознакою цього етапу розвитку були високі темпи зростання міжнародного товарообігу, а також відбувався швидший розвиток зовнішньоекономічних зв'язків та національних економік ніж після Першої світової війни.

Серйозних змін зазнала товарна структура світового експорту, головним чином це проявлялося в тому, що в системі експорту з'явилося більше готової продукції, такої як обладнання та машини, і зменшилася кількість експорту сільськогосподарської продукції.

В роки четвертого етапу розвитку Німеччина, Італія, Канада та Японія зміцнили свої позиції в експорті готової продукції, в той час як Великобританія, Франція та США скоротили.[2]

Регулювання відбувалося шляхом посилення державного впливу на розвиток міжнародної торгівлі, в цей момент відбувається перехід від протекціонізму до політики лібералізації міжнародних економічних зв'язків. Під час цього етапу рівень мита був порівняно високим, але через використання адміністративних методів та через значні коливання курсу, митні тарифи були не ключовими.

Сучасний етап розвитку світової торгівлі або п'ятий етап має такі основні характеристики, як збільшення світової конкуренції, розвиток існуючих та виникнення нових інтеграційних угруповань, індустріалізація у більшості країн які розвиваються, дезінтеграція світової соціалістичної системи господарства, також,

виникла проблема заборгованості як країн, що розвиваються, так і країн з перехідною економікою.

Науково-технічний прогрес та структурні зміни виробництва цього періоду призвели до змін у товарній структурі міжнародної торгівлі, а саме, зросли обсяги експорту готових виробів та напівфабрикатів і як результат зменшилися обсяги експорту сировини; машини та обладнання зайняли більші обсяги в світовому товарообороті, також, зросли обсяги експорту офісного обладнання та електронних товарів; став інтенсивнішим обмін товарами інтелектуальної власності; в світовому імпорті та експорті виокремилися такі сектори послуг, як банківські, послуги з оренди, інформаційні та консультаційні.

Деяких змін також зазнала географічна структура розподілу товарних потоків. У цей період обсяги експорту збільшили Аргентина, Китай, Австрія, Таїланд та Австралія. Найбільшу частку експорту складали промислово розвинуті країни – 70-75%, далі йшли країни, що розвиваються – 20-23%.

У період сучасного етапу розвитку збільшилася частина країн, що розвиваються у світовому експорті. Така тенденція обумовлена тим, що в цих країнах почали будувати виробництва фірми індустріально розвинених країн, але це стосувалося не всіх країн, а тієї категорії країн які експортували нафту та готову продукцію.

На регулювання міжнародної торгівлі під час п'ятого етапу вплинули три основних процеси:

- ✓ Стандартизація правил торгівлі відбулася під захистом Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ), Міжнародної торгівельної палати та Ради митного співробітництва;
- ✓ Пом'якшення торгівельних режимів у значній кількості країн;
- ✓ Відбувся перехід переважно до нетарифних методів регулювання міжнародної торгівлі;

У період другої половини 20 століття спостерігалася нерівномірна динаміка зовнішньої торгівлі. США вже була не такою домінуючою країною. До неї приєдналася Німеччина, також швидкими темпами зростав експорт Японії. Вже

наприкінці вісімдесятих років Японія стала головною конкурентоспроможною країною в експорті, згодом нові індустріальні країни, такі як Сінгапур, Тайвань та Гонконг приєдналися до країн лідерів експорту, але, все ж таки, США повернула собі лідируючі позиції до середини дев'яностих років. [2]

Країни, що розвиваються так і лишилися постачальниками сировина, але торгівля сировиною значно відстає від спільного темпу росту світової торгівлі. Така ситуація склалася через те, що країни почали винаходити заміники сировини, способи переробки та стали економніше використовувати сировину.

Основними експортерами наукомісткої продукції стали промислово розвинені країни. Не зважаючи на це, нові індустріальні країни, також змогли збільшити частку експорту готової продукції у своїй структурі і на початку дев'яностих років вона складала 16.3%.

Всі події які відбуваються в світі так чи інакше впливають на зміну торговельних процесів. Значення міжнародної торгівлі в економіці багатьох країн з кожним роком зростає. Все більше країн хочуть створювати довгострокові зв'язки з іншими державами. Готова продукція, машинно-технічна продукція займають більшу частину світової товарної структури, а питома вага сировини та продовольчих товарів зменшується. Швидкими темпами відбувається розвиток торгівлі продукцією інтелектуальної власності. Відбувається зміна географічної структури торгівлі під впливом світових економічних та політичних подій.

1.3 Особливості та фактори сучасної міжнародної торгівлі

Зовнішня торгівля – це головний фактор який сприяє економічному успіху країн. Як показує практика, щоб створити здорову економіку країна повинна брати участь в світовій економічній системі. Світовий ринок – це головний механізм реалізації світогосподарських зв'язків.

Завдяки міжнародній торгівлі, збільшується обсяг експортних поставок, також, відбувається підвищення рівня зайнятості. Як результат міжнародної конкуренції виникає необхідність удосконалення підприємств, одне з джерел накопичення капіталу – експортна виручка.

На теперішній стан міжнародної торгівлі впливає безліч факторів:

- ✓ Рівень розвитку матеріального виробництва;
- ✓ Рівень розвитку фінансової інфраструктури;
- ✓ Рівень розвитку інформаційної інфраструктури;
- ✓ Рівень розвитку транспортної інфраструктури;
- ✓ Соціально-політичні процеси в різних державах.

Аналіз сучасного стану міжнародної торгівлі товарами й послугами дає можливість виділити основні тенденції та особливості її розвитку зі сторони якісного та кількісного відношення. [6]

Для економіки будь-якої країни міжнародна торгівля є дуже важливою. Світова торгівля допомагає долати обмеженість національної бази ресурсів і вузькість внутрішнього ринку. За вдяки участі у міжнародній торгівлі виникають гарні умови для швидкого розвитку структурних змін у національних господарствах.

На ранніх етапах формування на стабільне зростання міжнародної торгівлі мали вплив деякі фактори: глобалізація виробництва, міжнародний поділ праці, науково-технічна революція, пом'якшення державного контролю над міжнародною торгівлею, торгово-економічна інтеграція. Всі ці фактори сприяли зростанню обсягів світової торгівлі.

Якщо розглядати міжнародну торгівлю на сучасному етапі розвитку, то це необхідно розглядати під призмою глобалізації. В таких умовах світова торгівля – це система макрорівнів та мікрорівнів, тому що до неї входять, як постачальники та споживачі, так і уряд країн та інтеграційні угруповання.

Значними факторами, які мають вплив на світову торгівлю за умов глобалізації є науково-технічна революція та науково-технічний прогрес.[7]

Розглянемо тенденції розвитку міжнародної торгівлі під впливом цих факторів.

Сьогодні, основним предметом купівлі та продажу виступають новітні технології, знання та ідеї. Вони набувають різних форм в результаті створення, переміщення та поширення. На велику частку вартості товару, в цей час впливають обсяг інновацій, дослідження та сервісного обслуговування під час виробництва. Вартість бренду, витрати на інновації та просування займають більшу частину вартості сучасних компаній. Інформація, також, є витратною для бізнесу. Вона допомагає знизити невизначеність в економічних рішеннях, вплинути на поведінку людей. Це все має свої економічні наслідки. Також, часом інформація має власну ринкову вартість.

В результаті розвитку інтернет технологій, з'явився новий вид валюти, а саме Bitcoin та її похідні. Нові види валют мають багато переваг в порівнянні з більшістю доступних платежів. До цих переваг належать такі:

- ✓ неможливість стрибку емісії. На грошову масу не впливає держава або центральний банк, тому вони не зможуть надрукувати більшу кількість валюти, тобто не зможуть знецінити її;
- ✓ застосування Bitcoin можливе без посередників, зокрема банків, бірж тощо;
- ✓ система працює за технологією “peer-to-peer”. Це означає, що всі користувачі забезпечують працездатність мережі. Всі користувачі є рівними. Bitcoin – це розподілена система в якій немає організатора який тримає всю систему, тому це унеможливорює вплив держави на цю валюту;
- ✓ можливість провести транзакції швидко, але за певну комісію, або безкоштовно, але тоді тривалість транзакції складатиме декілька днів;
- ✓ створити рахунок можливо швидко і без внесення паспортних даних, не виходячи з дому;
- ✓ заблокувати та заарештувати рахунки Bitcoin не можливо;
- ✓ транзакції є необмеженими, вони працюють по всьому світу і не мають кордонів та заборон;

За допомогою інтернету відбуваються зміни між виробником, споживачем та покупцем. Вони стають більш якісними. Раніше головним критерієм ефективності товару була якість та ціна. В даний момент товар має задовольняти індивідуальні потреби споживача. Це означає, що товар має бути адаптованим, тобто відповідати всім запитам світових споживачів.

Наразі спостерігається високий рівень інтеграції між економіками різних країн. Така ситуація може призвести до впливу форс-мажорних ситуацій на світові зв'язки. Яскравим прикладом є вплив епідемії вірусу COVID-19, який бере початок у Китаї, але його відчували в будь-якій країні світу.

Заходи які спрямовані на усунення пандемії COVID-19 мали негативний вплив на глобальних ланцюгах постачання. Також, обмеження вплинули і на мобільність робочої сили, як наслідок відбулося зростання безробіття, що вплинуло і на рівень заробітних плат.

Тому, значення міжнародної торгівлі в сучасному світі дуже важливе. Цей вплив визначається тим, що вона опосередковує практично всі види міжнародного поділу праці, пов'язує всі країни світу в єдине господарське ціле, допомагає розвивати підприємства і тим самим допомагає місцевій продукції стати більш конкурентоспроможною.[8]

Основні фактори успішної міжнародної торгівлі:

- ✓ відкриття та розширення ринків;
- ✓ демографічний чинник;
- ✓ вивезення капіталу, за допомогою якого відбувається зростання міжнародної торгівлі;
- ✓ спеціалізація та кооперування в світовому масштабі.

Швидкий економічний та інтелектуальний розвиток людства відбувся завдяки поступовим формуванням міжнародної системи торгівлі, яка пройшла складний шлях і яка за висловленням відомого економіста П. Самуельсона пропонує нові „consumption possibility frontiers”, тобто дає людям більше необхідних товарів, ніж вони можуть виробляти самотійно, а це і є сутність міжнародної торгівлі. Світова торгівля, яка виступає як обмін товарами та

послугами -це не тільки зовнішня ознака існування світового ринку, а й матеріальна основою міжнародних економічних відносин, яка об'єднує світові господарства.

Міжнародна торгівля, створюючи певні можливості для реалізації істотних порівняльних переваг країн світу та розвитку нових, сприяє їхньому економічному розвитку.

Для більшості країн світу визначення того, що країна буде з низьким, середнім та високим рівнем доходу або покращення економічного становища значною мірою залежить від успішності її міжнародної торгівлі. Оскільки, беручи участь в світовій торгівлі країни мають змогу: задовольнити не достатню кількість сировини, технологій та капітальних товарів, які не мають можливості виробити в себе в країні, або якщо і виробляються, то з високими затратами. [9]

Сучасний етап розвитку світової торгівлі характеризується особливостями, які визначають її як одну з найбільш активно зростаючих підсистем світової економіки:

- ✓ прискорене зростання зовнішньоторговельної сфери в порівнянні з загальними темпами господарського розвитку країн;
- ✓ в експорті та імпорті товарів переважна кількість розвинених країн;
- ✓ нерівномірність розвитку зовнішньої торгівлі окремих країн;
- ✓ збільшення питомої ваги країн, що розвиваються в міжнародній торгівлі;
- ✓ збільшення обсягу продукції обробної промисловості;
- ✓ скороченням частки сировинних товарів;
- ✓ переважання індустріальних країн в експорті промислових товарів.[10]

Вже з кінця 90-х років й на початку 2000-х пануючі позиції на світовому ринку зайняли високотехнологічні фірми: «Apple», «Samsung», «IBM», «Microsoft» тощо. Сьогодні тенденція зберігається. Фірми які виробляють техніку, автомобільні фірми, технологічні підприємства переважають на міжнародному ринку.

Головними виробництвами високотехнологічних товарів є країни, у яких у післявоєнні роки відбулася науково-технічна революція. До таких країн належить

США та Японія. Така тенденція зберігається протягом всієї історії людства. Завжди переважають з найбільш розвиненими технологіями. Особливої актуальності це набуло у 21 столітті, коли щоденне життя люди вже не можуть уявити без технологій. На ринку високотехнологічних товарів головними гравцями є США та Японія, на ринку автомобілів – Німеччина.

Міжнародні інтеграційні угруповання, також, продовжили розвиватися у 21 столітті.. Регіональні об'єднання у різноманітних частинах світу створювалися для лібералізації торгівлі і інших економічних зав'язків. Однак перспективність деяких з них викликає сумніви. Так, за президентства Трампа фактично припинила існування Північно-американська зона вільної торгівлі НАФТА. Brexit у Великобританії також підтверджує наявність відцентрових сил у світовій економіці.

Торгівля, пов'язана з розвиненими країнами, залишається важливою частиною міжнародної торгівлі, особливо у частині імпорту. Участь у міжнародній торгівлі суттєво різниться серед регіонів, що розвиваються. На країни БРІКС припадає важлива частина торгівлі країн, що розвиваються, особливо щодо торгівлі проміжними продуктами та експорту споживчих товарів. Участь інших держав, які розвиваються у міжнародній торгівлі, як імпортерів, так і експортерів є більш обмеженою.

Отже, в даний час міжнародна торгівля важлива частина розвитку національної економіки будь-якої держави, жодна країна не може успішно розвиватися без зовнішньоекономічних зв'язків. Для багатьох країн світу зовнішня торгівля - чинник економічного зростання. На розвиток світової торгівлі впливають чинники економічного, науково-технічного та політичного характеру.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

2.1. Аналіз торговельної структури та динаміки міжнародної торгівлі в Україні та ЄС

Економічний розвиток кожної з країн світу залежить від її участі в міжнародній торгівлі. Ізоляція від участі в зовнішній торгівлі ще жодній країні не допомогла збудувати здорову економіку.

Зовнішня торгівля є частиною збалансованого економічного розвитку суспільства. Вона підвищує конкурентоспроможність національної економіки, покращує рівень життя населення та більш повно задовольняє потреби населення.

Європейський Союз – це об'єднання, яке налічує 27 країн-членів та їх громадян. ЄС є унікальним союзом, тому що всі держави, які входять до союзу є суверенними, але об'єднуються в тих сферах де ефективніше працювати разом.[13]

Співпраця країн учасниць Європейського Союзу відбувається у різних напрямках політики: економіка та фінанси, міжнародна міграція, кордони та безпека, бізнес, промисловість, єдиний ринок, освіта та навчання, транспорт, дослідження та інновації тощо.

Метою фінансово-економічної політики ЄС на території єврозони та ЄС є підтримка підвищенню рівня зайнятості населення, підтримка інвестицій, сприяння макроекономічній стабільності, ефективна робота валютного та економічного союзу, застерігати макроекономічні дисбаланси.

Один із вагомих здобутків Європейського Союзу став єдиний ринок. Такий ринок спонукає до прискорення економічне зростання, створює нові робочі місця та полегшує життя людей та бізнесу. В результаті створення внутрішнього ринку, так ще називають єдиний ринок, товари, послуги, люди та фінанси на території ЄС переміщуються майже так само, як і на території однієї країни.

Роль Європейського Союзу у міжнародній торгівлі є важливою для представництва інтересів союзу та його держав-членів. Зовнішня торгівля – це засіб отримання та збереження доступу ЄС до головних ринків, що розвиваються, це є важливим фактором для підтримки економічного процвітання ЄС.[14]

Європейський Союз займає провідні позиції в світовій торгівлі, та є хорошим регіоном для ведення бізнесу. Така ситуація обумовлена тим, що ЄС діє спільно на глобальному ринку, а не використовує окремі торговельні стратегії.

Розвиток міжнародної торгівлі на сучасному етапі є надзвичайно динамічним, така тенденція спостерігається через те, що зникло багато обмежень, нові індустріальні країни розвиваються в швидкому темпі, розвинулася спеціалізація та кооперування виробництва у світовому масштабі.

У міжнародній торгівлі провідні позиції посідають розвинені країни, велика частка таких країн входить до Європейського Союзу.

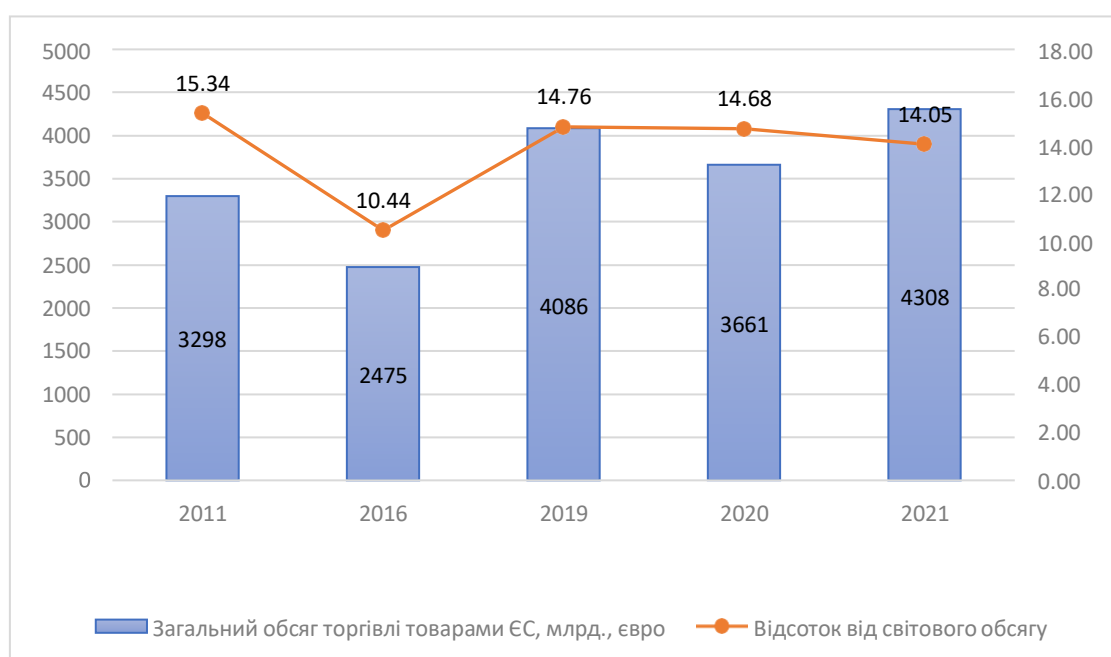


Рисунок 2.1 – Загальний обсяг торгівлі товарами ЄС за 2011-2021 рр., в млрд., євро.

Джерело: складено автором на основі[15]

Розглянемо та проаналізуємо динаміку показників експорту та імпорту в Європейському Союзі за останні роки.

Як видно з рисунку 2.1 загальний обсяг торгівлі товарами ЄС мав найнижчий показник у 2016 та 2020 роках. Зниження обсягів торгівлі в 2020 році

обумовлена пандемією «COVID-19», але світ зміг оговтатися від такого потрясіння, та вже в 2021 році обсяги торгівлі перевищували показники 2019 року.

COVID-19 зумовив безліч змін в міжнародній торгівлі. Головною проблемою стало закриття кордонів, це унеможливлювало експорт та імпорт, тому що діяли обмеження на пересування. Така ситуація стала проблемною для світової економіки, тому що значна частина країн створила бар'єри для пересування товару, для того, щоб запобігти поширення вірусу.

В результаті поширення пандемії по всьому світу наближення світової економічної кризи стало дуже відчутним. Безліч компаній втратили вартість своїх активів через ризики, які пов'язані з коронавірусом.[16]

Торгівля товарами та послугами в 2020 році мала тенденції до зниження, як бачимо на рисунку 2.2 та 2.3, експорт та імпорт має значно нижчі показники ніж в 2019 році.

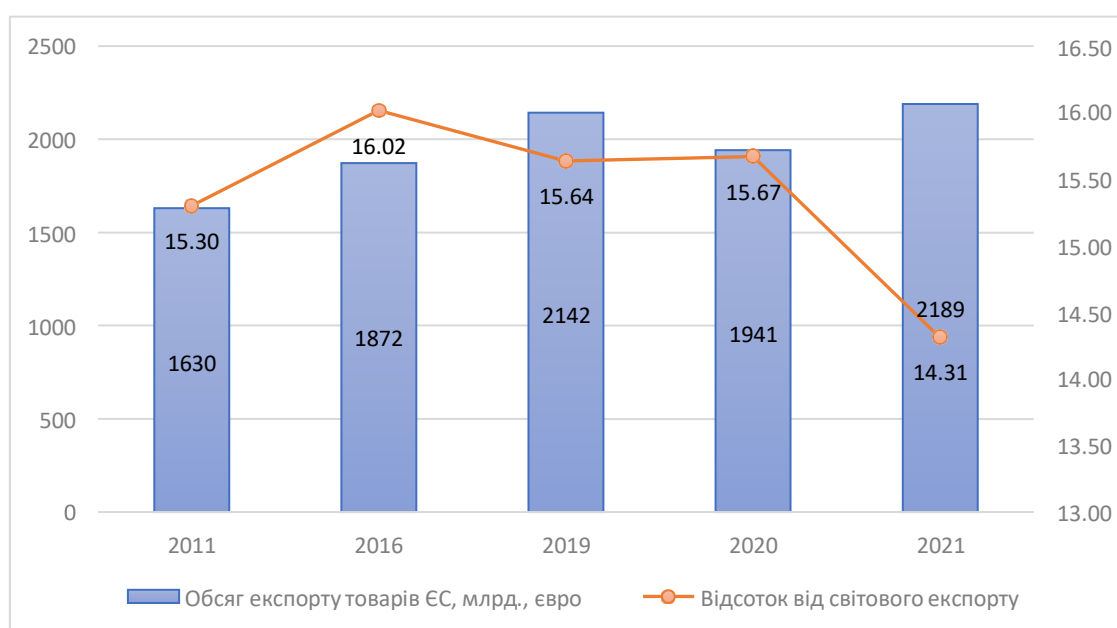


Рисунок 2.2 – Обсяг експорту товарів ЄС за 2011-2021 рр., млрд., євро.

Джерело: складено автором на основі[15]

Пандемія коронавірусу викликала значне зменшення обсягу торгівлі товарами та комерційними послугами. Більш серйозних втрат зазнала торгівля послугами, тому що обмеження щодо пересування осіб були жорстокішими. Торгівля товарами теж зазнала помітного зниження, але попит на торгівлю товарами першої необхідності все ще зберігався.

Хоча і виникали певні проблеми та труднощі, світова торгівля під впливом коронавірусу продовжувала працювати ефективно.

Не зважаючи на це світова торгівля відновилася значно швидше ніж очікували експерти, це можна прослідкувати на графіках.

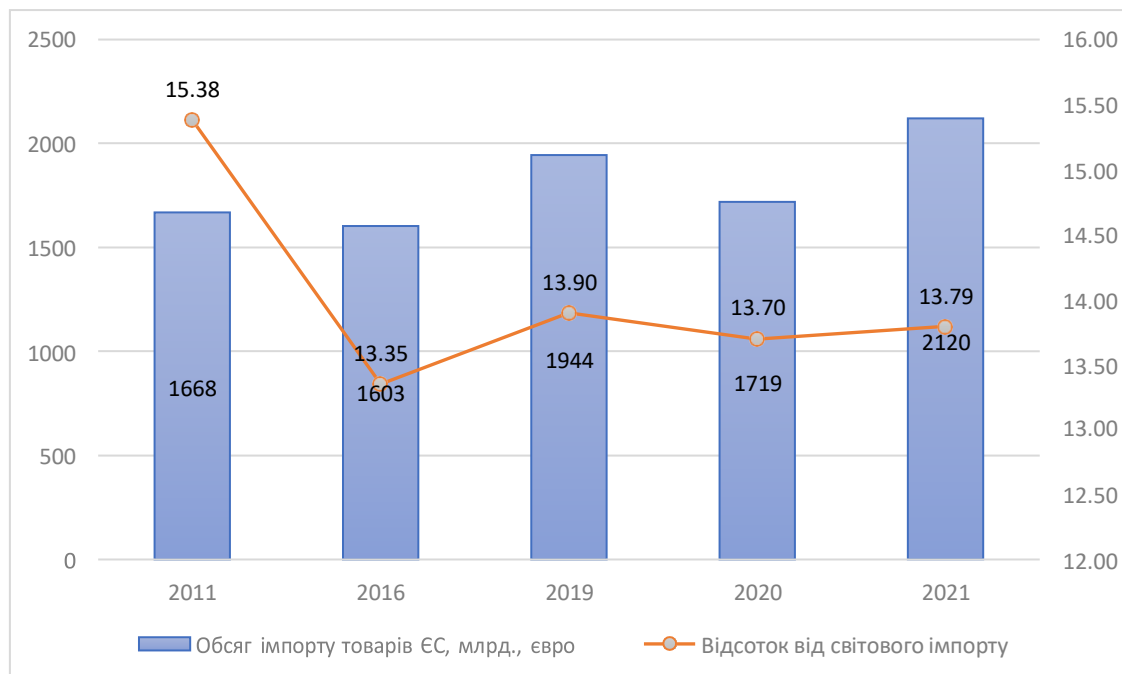


Рисунок 2.3 – Обсяг імпорту товарів ЄС за 2011-2021 рр., млрд., євро.

Джерело: складено автором на основі[15]

Розглянувши рисунок 2.4, ми бачимо, що сальдо зовнішньої торгівлі то збільшується то зменшується. В 2011 році сальдо було від'ємним це означає що в більшість країн Європейського Союзу імпортували більше ніж експортували. Також, різкий спад експорту відносно імпорту спостерігається у 2021 році. Така ситуація пояснюється подіями, які відбуваються на світовій економічній арені.

Сьогодні міжнародна торгівля перевищила показники попереднього століття більше ніж в 330 разів. Певні фактори вплинули на стабільне та позитивне зростання міжнародної торгівлі. До цих факторів належать:

- ✓ інтернаціоналізація виробництва;
- ✓ поглиблення міжнародного поділу праці;
- ✓ зростання частки експорту послуг;
- ✓ науково-технічна революція;
- ✓ активна діяльність ТНК;

- ✓ економічна та торгівельна інтеграція;
- ✓ регулювання світової торгівлі в межах СОТ.

Завдяки науково-технічній революції відбулося оновлення основного капіталу, було створено нові галузі економіки та в той же час перебудувалися старі галузі.[17]

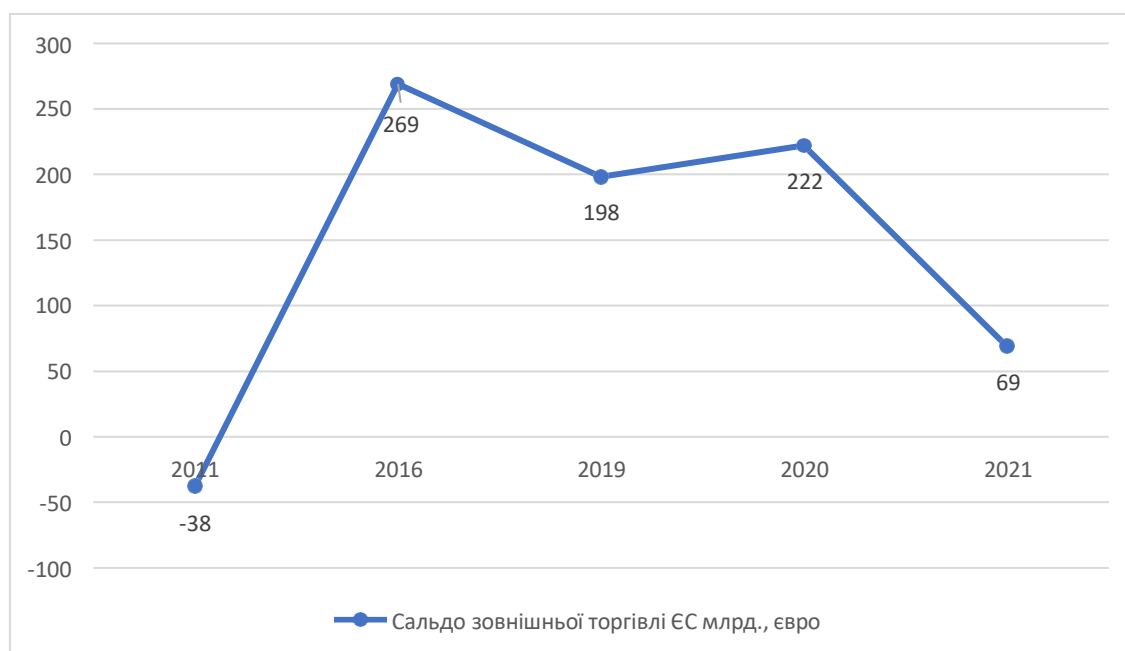


Рисунок 2.4 – Сальдо зовнішньої торгівлі ЄС за 2011-2021 рр., млрд., євро.

Джерело: складено автором на основі[15]

Торгівля є провідним чинником для зростання економіки абсолютно кожної країни. Сьогодні економіка розвивається за умов прискореної глобалізації. За допомогою цього відбувається незалежний рух товарів.

Перейдемо до аналізу товарної структури експорту та імпорту. На рисунках 2.5 та 2.6 ми бачимо товарну структуру експорту за 2011 та 2021 роки відповідно.

Виходячи з цього можна зробити такі висновки, що в структурі експорту Європейського Союзу провідне місце займають машини та транспортне обладнання, наступні види товарів за величиною це промислові товари, хімічні речовини та супутні товари, сирі не їстівні матеріали крім палива та мінеральне паливо, мастила й інші матеріали.

У 2011 році Європейський союз експортував машин та транспортного обладнання на 679,2 мільярда євро, промислових товарів – 210,9 мільярдів євро,

хімічні речовини та супутні товари – 266,0 мільярдів євро, промислові вироби – 164,6 мільярдів євро.

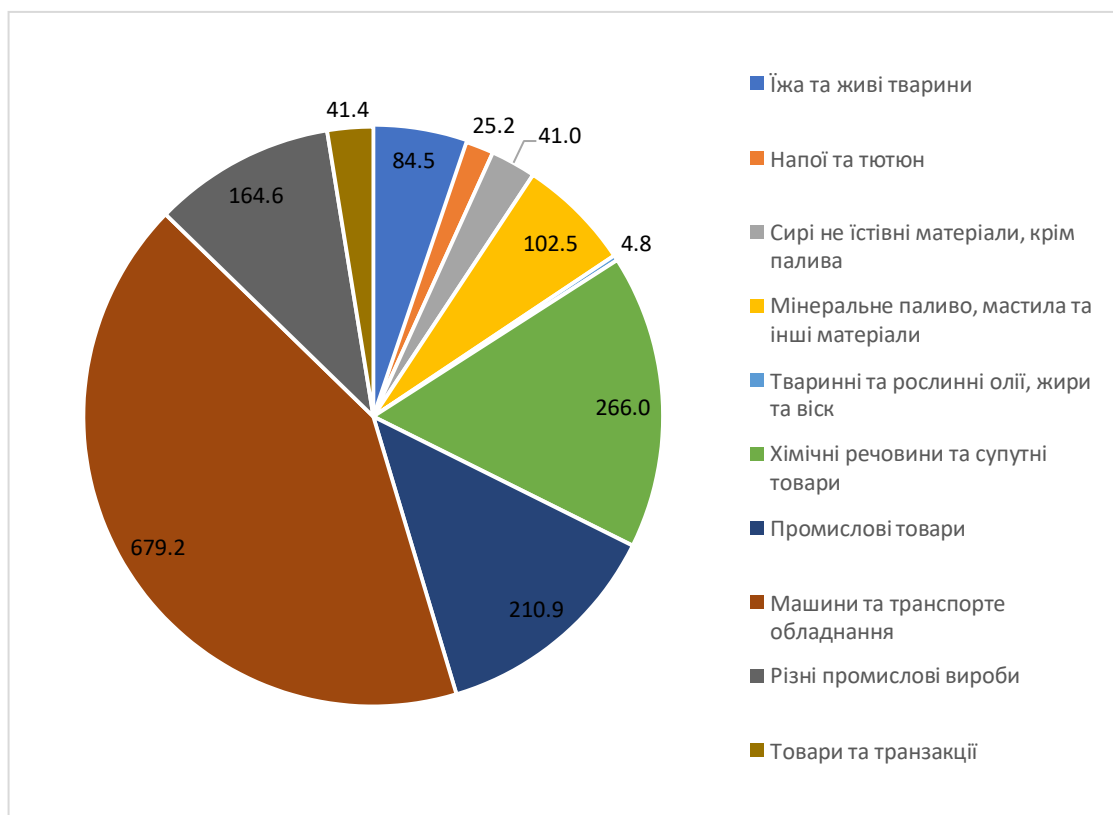


Рисунок 2.5 - Структура експорту ЄС в 2011 році, млрд., євро.

Джерело: складено автором на основі[15]

Поглянувши, на рисунок 2.6 ми бачимо, що в 2021 році провідні місця займають ті ж товари, що і в 2011 році. Значно зросла частка машин та транспортного обладнання, обсяги торгівлі цих товарів складають 832,8 мільярди євро. Також, значно зросли обсяги хімічних речовин та супутніх товарів в експорті Європейського Союзу, загальна кількість складає 456,2 мільярди євро. Так само популярними залишаються різні промислові вироби та промислові товари.

Порівнявши ці два графіки, можемо зробити такий висновок, що з 2011 року по 2021 рік зростання відбулося по кожній товарній групі, зокрема зросли обсяги їжі та живих тварин, сирих не їстівних металів крім палива, а також найбільш експортованих груп товарів.



Рисунок 2.6 - Структура експорту ЄС в 2021 році, млрд., євро.

Джерело: складено автором на основі[15]

Наступним розглянемо структуру імпорту товарів в ЄС в 2011 та в 2021 роках. Як видно з рисунка 2.7 до провідних позицій імпорту Європейського Союзу в 2011 році належить:

- ✓ мінеральне паливо, мастила та інші матеріали – 477,1 мільярд євро;
- ✓ машини та транспортне обладнання – 434,9 мільярда євро;
- ✓ різні промислові вироби – 198,3 мільярда євро;
- ✓ промислові товари – 180,3 мільярда євро;
- ✓ хімічні речовини та супутні товари – 171,8 мільярда євро.

Хоча Європейський Союз і є великим експортером машин та транспортного обладнання, але частка імпорту в цій товарній групі також значна.

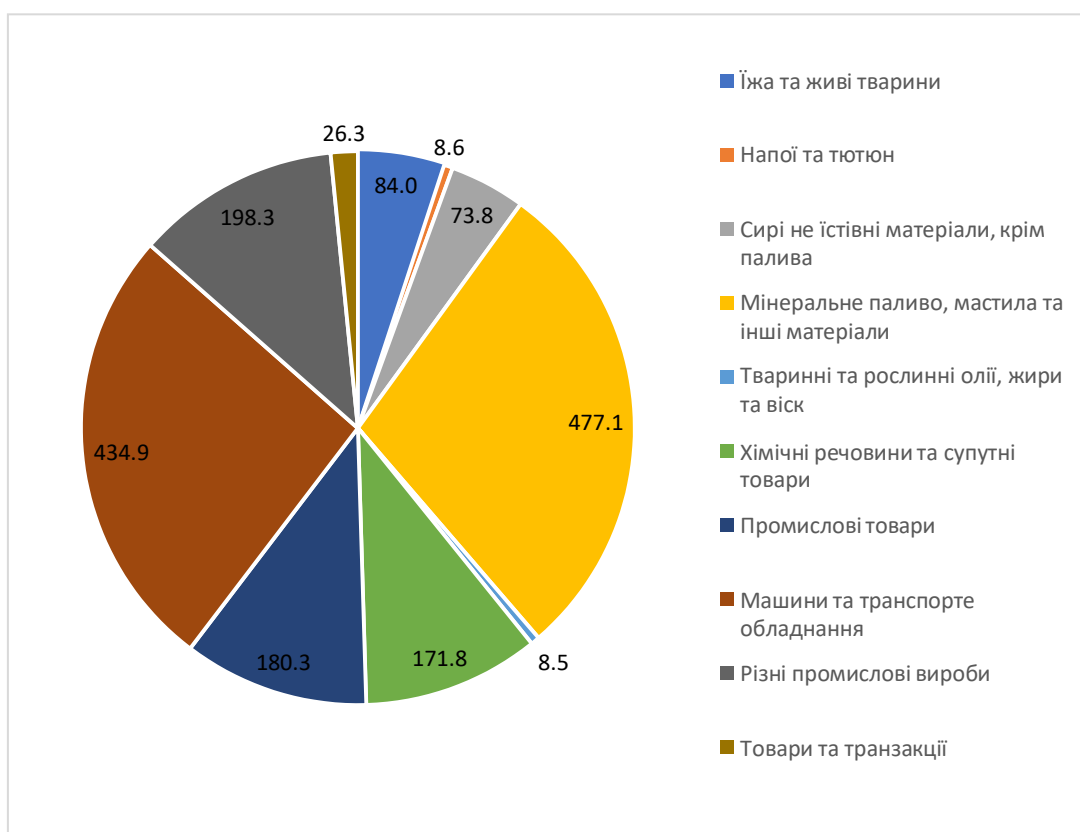


Рисунок 2.7 - Структура імпорту ЄС в 2011 році, млрд., євро.

Джерело: складено автором на основі[15]

Перейдемо до рисунку 2.8. даний рисунок відображає товарну структуру імпорту за 2021 рік.

Аналізуючи даний графік, ми бачимо, що в 2021 році обсяг імпорту мінерального палива, мастила та інших матеріалів значно скоротився і становить 387,5 мільярдів євро. Така ситуація склалася через нові можливості країн до екологізації середовища, створення альтернативних джерел енергії, які працюють за допомогою, вітру води та сонця, або виробляються іншими шляхами які не шкодять навколишньому середовищу.

Все ще провідними товарами які імпортуються є машини та транспортне обладнання – 671,5 мільярдів євро, різні промислові вироби – 286,5 мільярдів євро, хімічні речовини та супутні товари – 270,7 мільярдів євро, промислові товари – 238,4 мільярди євро.



Рисунок 2.8 - Структура імпорту ЄС в 2021 році, млрд., євро.

Джерело: складено автором на основі[15]

Варто зазначити, що головними партнерами ЄС по експорту в 2021 році були Китай 16,2% від загального обсягу торгівлі, Сполучені Штати Америки – 14,7%, Великобританія – 10,0%, Швейцарія – 6,5% та Туреччина – 3,7%.

Топ-5 експортерів:

1. США.
2. Великобританія.
3. Китай.
4. Швейцарія.
5. Туреччина

Топ -5 імпортерів до ЄС:

1. Китай.
2. США.
3. Великобританія.
4. Швейцарія.
5. Туреччина.[15]

Порівнюючи експортерів та імпортерів ми бачимо, що п'ятірка не змінна, тільки найбільшим експортером товарів є Сполучені штати Америки, а найбільшим імпортером – Китай.

Отже, можемо зробити такий висновок, що структура експорту та імпорту товарів залежить від загальної можливості та потреби споживачів в тому чи іншому виді товару.

Сьогодні Європейський Союз – це один із головних торговельних партнерів України, тому що більшу частину експорту та імпорту товарів у географічній структурі України займають країни ЄС.

Отже, перейдемо до аналізу обсягу експорту та імпорту товарів України. На рисунку 2.9 та 2.10 ми бачимо динаміку експорту та імпорту товарів з 2011 по 2021 рік.

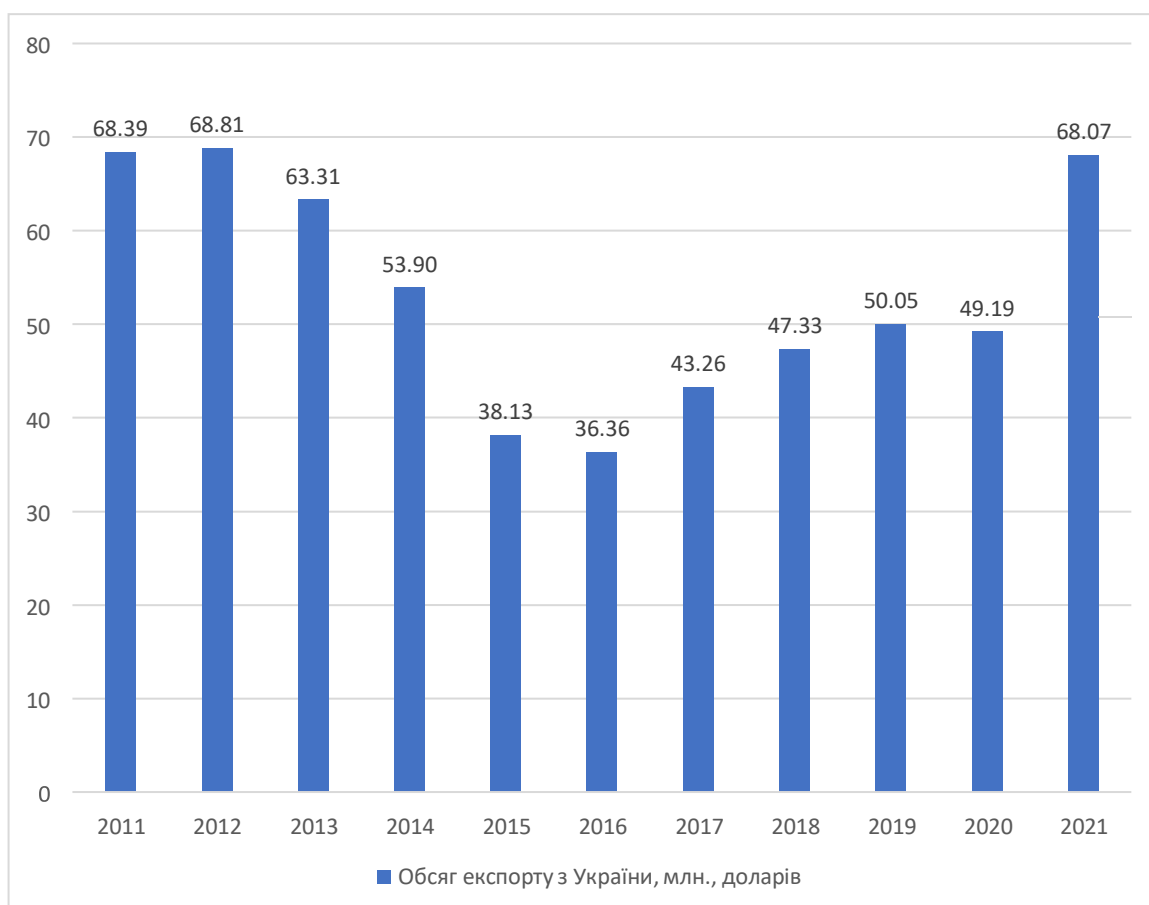


Рисунок 2.9 – Обсяг експорту товарів з України млн., доларів

Джерело: складено автором на основі[18]

У 2015 та 2016 роках спостерігається значне зниження обсягів експорту до країн світу та імпорту до України. Така ситуація зумовлена подіями які почали

відбуватися в Україні в 2014 році. Наша держава пережила безліч подій від Революції гідності до анексії Криму та початку бойових дій на сході України в Донецьку та Луганську.

Такі події похитнули експортний потенціал держави та зробили її менш привабливою державою в плані експорту. Незважаючи на це Україна змогла покращити свої позиції на світовому ринку, допоміжним фактором стала в 2016 році «Угода про асоціацію з ЄС», яка надала нові можливості для торгівлі України.

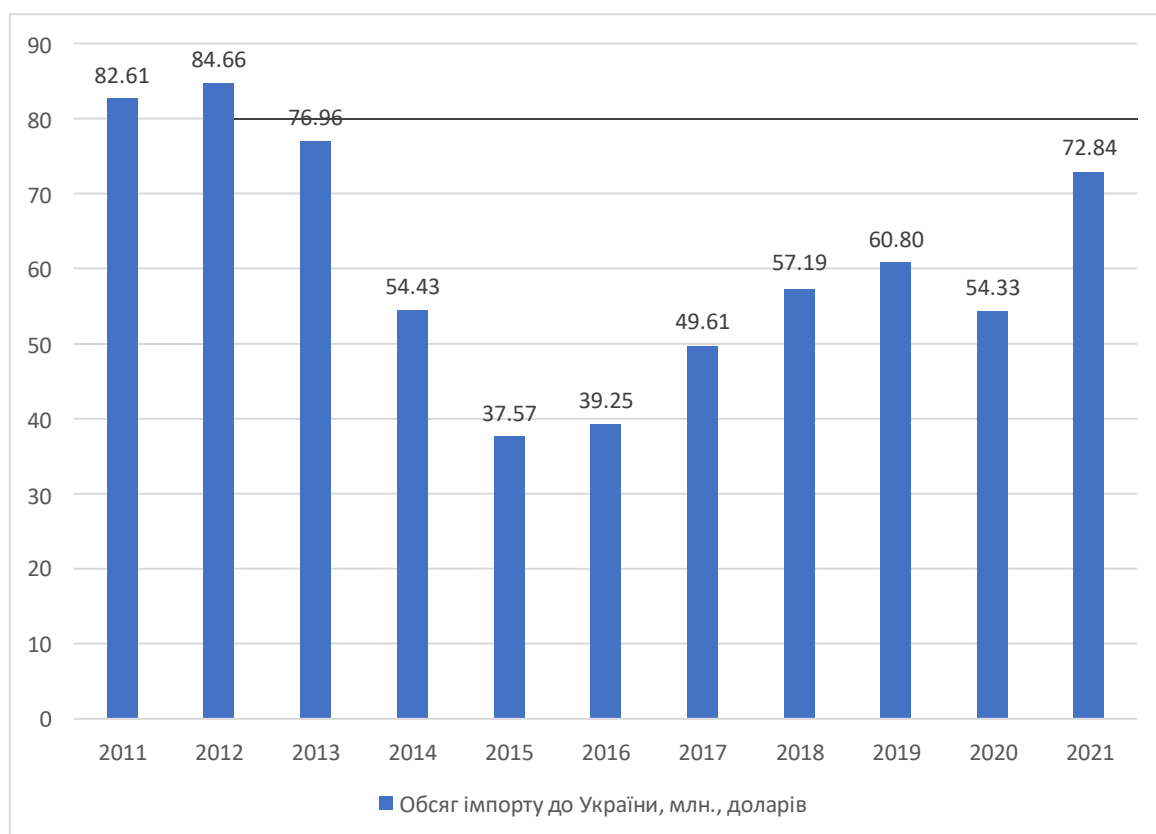


Рисунок 2.10 – Обсяг імпорту товарів до України млн., доларів

Джерело: складено автором на основі[18]

Тільки економіка України почала оговтуватися від потрясінь 2014-2015 років, як в світі виникла нова криза пов'язана з пандемією коронавірусу.

В 2020 році знову спостерігається зниження експортного та імпортного потенціалу країни, який спричинений вірусом. Державні кордони закриваються, експорт та імпорт обмежується. Держави знаходять нові шляхи вирішення проблеми і міжнародна торгівля відновлюється.

Перейдемо до аналізу товарної структури міжнародної торгівлі України.

З рисунку 2.11 бачимо, що серед основних п'яти товарних груп експорту в 2021 році є недорогоцінні метали та вироби з них – 23,5% експорту, продукти рослинного походження – 22,8%, сюди ж входять зернові культури, мінеральні продукти – 12,4%, жири та олії тваринного або рослинного походження – 10,3%, машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання – 7,7%.

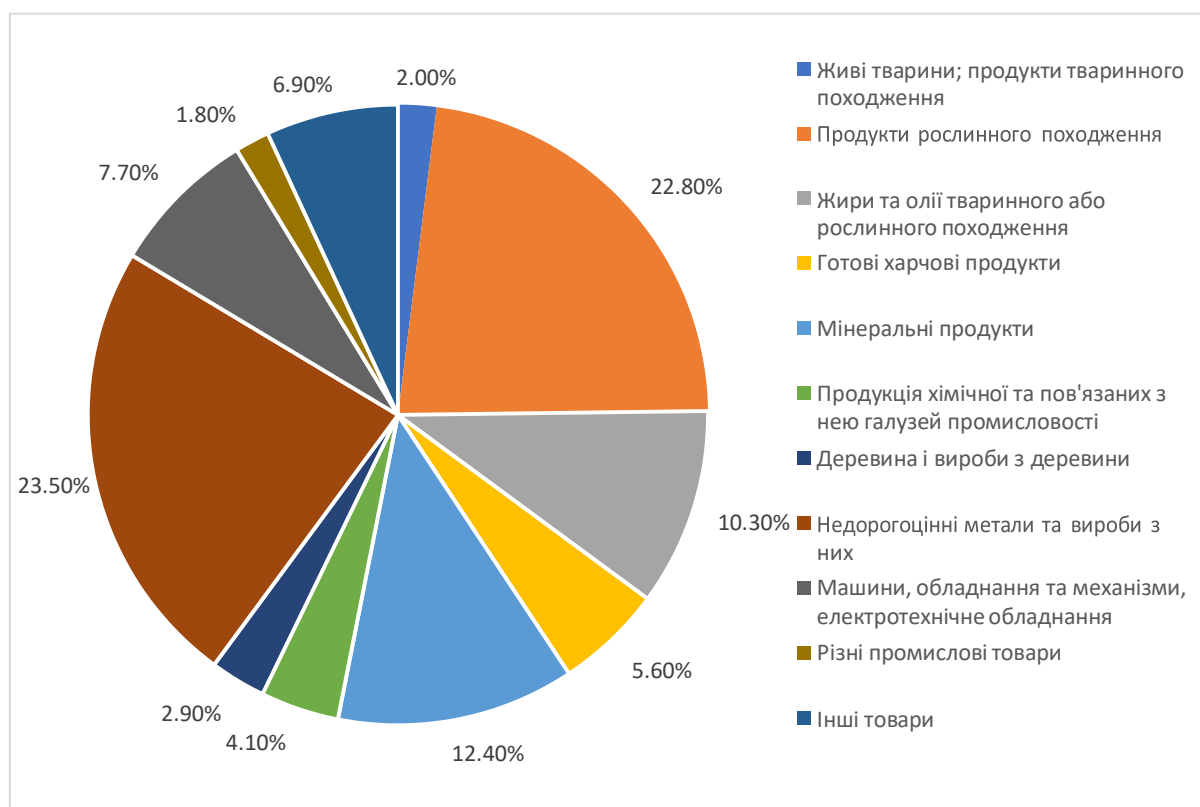


Рисунок 2.11 – Структура експорту України в 2021р., %

Джерело: складено автором на основі[18]

Щодо географічної структури, то головними країнами до яких Україна експортувала були:

- ✓ Китай;
- ✓ Польща;
- ✓ Туреччина;
- ✓ Італія;
- ✓ Німеччина.[21]

Перейдемо до рисунку 2.12, на даному рисунку зображена структура імпорту України в 2021 році. Можемо зробити висновок, що в 2021 році серед основних п'яти товарів які імпортує наша держава присутні: мінеральні продукти – 20,5%, машини обладнання та механізми, електротехнічне обладнання – 19,5%, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 13,4%, полімерні матеріали, пластмаси та вироби – 6,6%, недорогоцінні метали та вироби з них – 6,0%.



Рисунок 2.12 – Структура імпорту України в 2021р., %

Джерело: складено автором на основі[18]

До головних імпортних партнерів України належить:

- ✓ Китай;
- ✓ Німеччина;
- ✓ Польща;
- ✓ США;
- ✓ Туреччина.[21]

Отже, експорт України має переважно сировинний характер тому, що більшу частину експорту складає продукція аграрно-промислового комплексу, мінеральні продукти.

В результаті Угоди про вільну торгівлю ЄС є головним торговим партнером України. Наразі спостерігається дефіцит торгівлі українськими товарами з європейськими країнами через значну частину імпорту товарів з високою доданою вартістю. Розширення вітчизняними експортерами нових ринків стримується тривалим і капіталомістким процесом, який допомагає українській продукції досягти європейських стандартів. Один з можливих варіантів вирішення ситуації може стати посилення орієнтації на експорт не лише сировини, а й продукції з високою доданою вартістю, яка створена харчовою та переробною промисловістю. Для збільшення експорту української продукції до ЄС необхідно покращити адміністрування торгівлі між Україною та Європейським Союзом шляхом зменшення витрат вітчизняних експортерів на постачання товарів до ЄС, збільшення квот, захисту інтересів українських експортерів в інституціях ЄС та скорочення некритичного імпорту.[19]

Тому, сьогодні є дуже важливою європейська інтеграція для України, тому що це метод модернізації економіки, скорочення технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій та новітніх технологій, підвищення конкуренції національного виробника, створення нових робочих місць та вихід на міжнародний ринок.

2.2. Торгівля зерновими культурами між Україною та ЄС

Особливості двосторонніх торговельних відносин України та ЄС щодо взаємної торгівлі зерновими культурами характеризуються значним переважанням експорту цього виду продукції з України до країн Євросоюзу. Так, за даними Міжнародного торговельного центру, ЄС мало значне від'ємне сальдо

двосторонньої торгівлі зерновими з Україною за багатьма товарними позиціями (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 - Сальдо зовнішньої торгівлі зерновими культурами ЄС з Україною за 2012-2021 рр., млн. дол. США

Продукція	Роки										2021/ 2012, %
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Овес	- 1351,63 0	- 1547,18 2	- 1507,19 9	- 1342,25 3	- 1135,66 5	- 1430,92 2	- 1992,21 9	- 2577,44 1	- 1633,71 9	- 1852,20 8	137%
Рис	-478,802	-23,547	-221,379	-312,714	-195,998	-233,013	-256,809	-219,794	-159,785	-84,658	18%
Гречка, пшоно, канаркове насіння та інші зернові (крім пшениці та зерна, жита, ячменю)	-6,497	-7,764	-8,164	-9,448	-12,858	-13,013	-8,061	-12,795	-17,064	-16,813	259%
Сорго зернове	0,939	-3,166	-5,496	-36,823	-41,264	-49,120	-31,923	-83,605	-19,505	-13,225	- 1408 %
Жито	-1,654	-0,446	-11,655	-1,501	0,416	-1,114	-9,160	-0,518	0,981	-12,645	765%
Пшениця і меслін	-5,511	-40,387	-27,561	-20,450	-13,025	-20,295	-12,202	-11,210	-14,523	-1,735	31%
Ячмінь	0,363	0,424	0,423	0,502	0,421	0,537	-0,242	-0,486	0,420	-1,597	-440%
Кукурудз а	-0,015	-0,086	-0,071	-0,816	-0,893	-0,614	-0,554	-0,735	-1,083	-1,223	8153 %
Всього	-1842,81	-1622,15	-1781,1	-1723,5	-1398,87	-1747,55	-2311,17	-2906,58	-1844,28	-1984,1	108%

Джерело: складено автором за даними [22]

Відповідно до даних, наведених у таблиці 2.1, за період 2012-2021 рр. від'ємне сальдо двосторонньої торгівлі зерновими ЄС з Україною зросло на 8% - з 1,84 до 1,98 млрд. дол. США, що було забезпечено в першу чергу за рахунок переважання експорту з України до ЄС таких товарних позицій, як овес, рис, гречка, зернове сорго і жито. Необхідно підкреслити, що Україна, яка традиційно вважається не лише «житницею» країн Європи, але і провідним світовим експортером деяких видів зернових, сама у тій чи іншій мірі здійснює імпорту цього виду продукції. Як цілком слушно зазначає Ю. О. Білянський, порівняно з експортом зерна обсяги його імпорту є незначними, при цьому в Україну у найбільших обсягах завозиться кукурудза (переважно для забезпечення сільськогосподарських підприємств насіннєвим матеріалом)[23]. Цю тезу підтверджують дані Міжнародного торговельного центру, які свідчать, що

кукурудза займає левову частку у структурі імпорту зернових до нашої країни (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 - Імпорт зернових з ЄС до України за 2012-2021 рр., млн. дол. США

Продукція	Роки										2021/ 2012, %
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Овес	0,02	0	0	0	0,01	0,004	0,01	0,01	0,026	0,048	240%
Рис	0,375	0,442	0,428	0,507	0,650	0,648	0,305	0,318	0,963	0,415	111%
Гречка, пшоно, канаркове насіння та інші зернові (крім пшениці та зерна, жита, ячменю)	0,044	0,079	0,054	0,045	1,387	0,271	0,208	0,249	0,918	0,543	1234%
Сорго зернове	2,126	1,223	0,806	0,818	0,677	0,636	0,263	0,280	0,339	0,607	29%
Жито	0,152	0,303	0,010	0,087	0,510	0,428	0,576	0,519	0,987	1,515	997%
Пшениця і меслін	1,001	1,245	1,611	1,229	1,691	2,196	2,194	1,746	1,098	1,873	187%
Ячмінь	0,942	0,634	1,320	0,345	0,389	0,538	0,774	0,687	0,566	2,419	257%
Кукурудза	178,337	248,757	242,169	112,491	99,924	126,975	134,698	119,565	100,997	82,223	46%
Всього	182,997	252,683	246,398	115,522	105,238	131,696	139,028	123,374	105,894	89,643	49%

Джерело: складено автором за даними[24]

Як видно з даних таблиці 2.2, Україна, будучи нетто-експортером зернових у двосторонній торгівлі з ЄС, за період 2012-2021 рр. активно нарощувала імпорт багатьох видів зернових культур з країн Євросоюзу, зокрема, у 2,4 рази було збільшено вартісні обсяги імпорту вівсу, у 12,3 рази – гречки і пшона, майже у 10 разів – жита, у 1,8 рази – пшениці, у 2,5 рази – ячменю. В цілому ж необхідно підкреслити, що сукупний обсяг імпорту зернових з ЄС в Україну за досліджуваний період зменшився на половину – зі 182,9 до 89,6 млн. дол. США.

Слід також зазначити, що наша держава у найближчій перспективі може ще сильніше знизити залежність від імпорту насіннєвого матеріалу з інших країн, зокрема ЄС. Так, за даними деяких джерел, карантинні обмеження та збільшення вартості логістики у 2020-2021 роках, війна з Росією у 2022 році, проблеми з логістичними шляхами дали новий поштовх розвитку іноземних селекційних компаній на території України для забезпечення місцевих сільськогосподарських товаровиробників своєю продукцією.[25]

Наголосимо, що більшість іноземних насінневих компаній вже побудували свої заводи на території України, і з метою локалізації власного виробництва на території нашої держави вони здійснюють продаж насіння вітчизняним товаровиробникам, не вивозячи його з-за кордону. Водночас, вітчизняні селекційні компанії отримали шанс замістити виробників іноземної селекції насінням національної селекції, яке більш адаптованим до місцевих природно-кліматичних умов та технологій вирощування.[26]

В цілому ж слід зазначити, що істотна частка імпортного посівного матеріалу швидше – вимушена міра, оскільки всередині країни поки недостатньо пропозицій насіння, яке відповідає вимогам до якості і дозволяє отримувати високу врожайність. Такі тенденції свідчать про те, що в даний час в Україні недостатньо потужностей з виробництва такого посівного матеріалу, що і є однією з основних проблем аграрної сфери.[27]

Якщо ж говорити про тенденції експорту зернових з України до ЄС, то необхідно зауважити, що в товарній структурі експорту з нашої країни до Євросоюзу домінує та ж таки кукурудза, а також ячмінь і пшениця (табл. 2.3). Слід зазначити, що, за даними деяких джерел, більше 80% зернових культур, які вирощуються на території нашої держави, припадає саме на кукурудзу і пшеницю[28], що, на нашу думку, може свідчити про орієнтацію вітчизняних та транснаціональних агрохолдингів на виробництво цих видів культур саме для їх експорту до країн ЄС.

Відповідно до даних таблиці 2.3, за період 2012-2021 рр. експорт зернових з України до ЄС у вартісному вираженні зріс на 2%, що відбулося переважно за рахунок зростання експорту кукурудзи на чверть, пшениці – у 2,6 рази, зернового сорго – у 7,8 рази, а також доволі значного нарощення експорту жита. Зауважимо також, що експорт зернових до країн ЄС з України має певні перспективи до нарощення, оскільки в нашій країні державна політика сприяє розвитку експортної діяльності виробників аграрної продукції.

Таблиця 2.3 - Експорт зернових з України до ЄС за 2012-2021 рр., млн. дол.

США

Продукція	Роки										2021/ 2012, %
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Овес	0,035	0,086	0,071	0,816	0,903	0,618	0,564	0,745	1,109	1,271	3631%
Рис	0,012	0,018	0,005	0,005	0,229	0,111	0,547	0,804	0,543	2,012	16767%
Гречка, пшоно, канаркове насіння та інші зернові (крім пшениці та зерна, жита, ячменю)	7,637	41,610	28,367	21,268	13,702	20,931	12,465	11,490	14,862	2,342	31%
Сорго зернове	1,806	0,749	11,665	1,588	0,094	1,542	9,736	1,037	0,006	14,160	784%
Жито	0,003	3,800	6,816	37,168	41,653	49,658	32,697	84,292	20,071	15,644	521467%
Пшениця і меслін	6,541	7,843	8,218	9,493	14,245	13,284	8,269	13,044	17,982	17,356	265%
Ячмінь	479,803	24,792	222,990	313,943	197,689	235,209	259,003	221,540	160,883	86,531	18%
Кукурудза	1529,967	1795,939	1749,368	1454,744	1235,589	1557,897	2126,917	2697,006	1734,716	1934,431	126%
Всього	2025,804	1874,837	2027,5	1839,025	1504,104	1879,25	2450,198	3029,958	1950,172	2073,747	102%

Джерело: складено автором за даними[29]

Так, наприклад, Кабінетом Міністрів України ще у 2021 році було прийнято Постанову, яка спрощує експорт зернових та вносить наступні зміни:

✓ скасовано додаткове регулювання для країн які експортують зернові культури, в результаті чого припинено обов'язкове використання системи рециркуляції під час фумігації зерна;

✓ зазначено перелік об'єктів регулювання (під час переміщення територією України, імпорту, експорту та реекспорту) шляхом включення в цей перелік організмів, які можуть викликати фіто санітарні ризики (кліщі, нематоди, грибки);

- ✓ стандартизовано метод огляду та відбору зразків.[30]

Важливо наголосити, що з метою забезпечення підтримки української економіки з боку ЄС 4 червня 2022 року набув чинності Регламент Європейського Парламенту та Ради № 2022/870 про тимчасові заходи з лібералізації торгівлі. Це рішення доповнює можливості, які мають українські експортери відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, і означає, що тривалістю в один рік ввізне мито на всю продукцію українського експорту до Європейського Союзу не сплачуватиметься, в результаті чого ЄС зможе суттєво підтримати економіку України.[31]

Відповідно до положень Регламенту Європейського Парламенту та Ради № 2022/870 будуть тимчасово (терміном на 1 рік) призупинені такі обмежувальні заходи і інструменти:

- ✓ мита для промислової продукції;
- ✓ застосування системи вхідних цін для фруктів та овочів;
- ✓ усі тарифні квоти для сільськогосподарської продукції;
- ✓ антидемпінгові мита на імпорту товарів походженням з України;
- ✓ використання глобальних захисних заходів щодо українських товарів.[32]

Лібералізація торговельних відносин передбачає, що Україна буде дотримуватися європейських правил: походження товарів та відповідних процедур в рамках Угоди про асоціацію, утримання від будь-яких нових обмежень на імпорту з Європейського Союзу, повага України до демократичних принципів, прав людини та основних свобод, верховенства права, боротьба з корупцією. Водночас, необхідно підкреслити, що Європейська Комісія залишає за собою право в подальшому запровадити мита у разі заподіяння шкоди європейським виробникам тих видів продукції, відносно яких було запроваджено заходи з лібералізації торгівлі.

Таким чином, нові, спрощені правила доступу на ринок ЄС допоможуть українським виробникам та експортерам витримати навантаження війни та зміцнити свої позиції на європейському ринку. Так, за даними джерел Інтернет-

видання «Ligazakon», пільговий режим вже зараз має позитивний ефект на обсяги торгівлі українськими товарами в Європейському Союзі: експорт продукції українського виробництва до ЄС за три квартали 2022 року перевищив довоєнний рівень на 6,3% (або на 1,2 млрд. дол. США). [33]

Фахівці Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України зазначають, що в основі збільшення експорту з 19,4 млрд. дол. США до 20,6 млрд. дол. США лежало два фактори, а саме: зросли постачання сільськогосподарської й харчової продукції (на 67,3 %) та паливно-енергетичних товарів (на 83,8 %). Збільшення експорту сільськогосподарської та харчової продукції до ЄС значною мірою відбулося через блокування Росією українських морських портів. У пошуках альтернативних шляхів постачань продовольства Україна використовувала можливості сусідніх країн ЄС, насамперед Румунії, для дальшого направлення збіжжя до країн, які його потребували, через їхні морські порти. Так, коли за перші три квартали 2021 р. Україна практично не постачала зернові до Румунії (менше 1 млн. дол. США), то за підсумками аналогічного періоду 2022 р. їх експорт склав 834 млн. дол. США. Такому поступові сприяло будівництво залізничної колії від румунського порту Галац до України.[34]

Таким чином, за даними Інтернет-видання «Ligazakon» а також Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України, впродовж перших трьох кварталів 2022 року найбільше в грошовому вимірі зріс експорт до ЄС кукурудзи, соняшникової олії, насіння соняшнику, пшениці та електроенергії.

Таким чином, можемо зробити висновок, що двостороння торгівля зерновими культурами України та ЄС характеризується суттєвим переважанням вартісних обсягів експорту з України до країн Євросоюзу, а основними товарними позиціями у двосторонній торгівлі є кукурудза, ячмінь, пшениця і жито.

2.3 Регулювання міжнародної торгівлі

З кожним роком світ змінюється, змінюється і міжнародна торгівля. Глобалізаційні процеси проявляються все більше. Роль міжнародних організацій та транснаціональних компаній посилюється. В результаті глобалізації, до якої входять політичні, економічні, науково-технічні та соціальні складові, виникає потреба в нових підходах, концепціях державного то міжнародного регулювання світової торгівлі.

Основна мета регулювання міжнародної торгівлі – це формування прозорого та передбачуваного торгового середовища у міжнародних економічних відносинах.

Систему регулювання світової торгівлі можна поділити на певні рівні, які мають свої інструменти та механізми впливу на структуру та темпи зростання міжнародної торгівлі. Отже, рівні поділяються на корпоративний, національний, міждержавний, наднаціональний та глобальний. [1]

Корпоративний рівень регулювання міжнародної торгівлі переважно застосовується в транснаціональних корпораціях. На цьому рівні регулювання називається обмежувальна ділова або торговельна практика.

Обмежувальна торговельна практика – це такі заходи, прийоми або дії за допомогою яких формується ринкова поведінка підприємств чи об'єднання за для того, щоб займати провідні позиції на ринку шляхом обмеження. Формування законодавства, щодо обмежувальної торговельної практики відбулося в кінці 19 століття в США. В наслідок використання обмежувальної практики відбувалося порушення нормальної ринкової конкуренції. Тому, ще в 1957 році були внесені норми в Римський договір та в Генеральну угоду з тарифів та торгівлі (ГАТТ), щодо регулювання обмежувальної ділової практики.

Регулювання міжнародної торгівлі перш за все здійснюється на державному тобто національному рівні. Виділяють одностороннє, двостороннє або багатостороннє регулювання міжнародної торгівлі. Це означає що в національному

рівні регулювання, не тільки бере участь одна держава, а може бути і декілька держав.

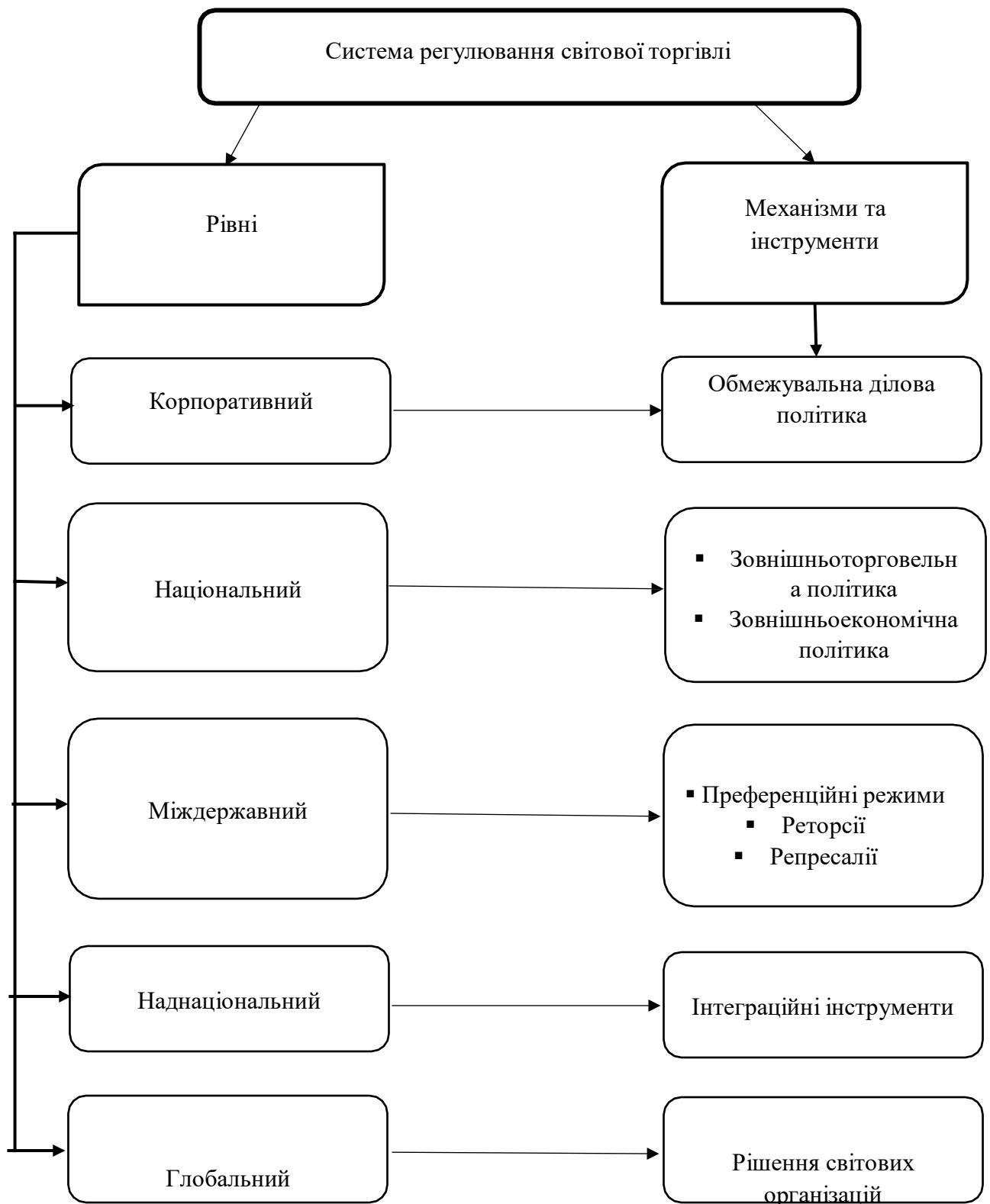


Рисунок 2.12 – Система регулювання світової торгівлі

Джерело: складено автором на основі[1]

На державному рівні регулювання виділяють тарифні та нетарифні інструменти регулювання міжнародної торгівлі.

Тарифні методи регулювання – це мито та тарифні квоти. Тарифне регулювання створює так званий некомфортний клімат. Розмір мита може як поліпшувати так і стримувати вихід продукції на ринок. Тарифні методи регулювання впливають на інтенсивність експортних та імпорتنих операцій.

Нетарифні обмеження – це фінансові, адміністративні, валютні заходи щодо регулювання імпорту та експорту.

Нетарифні заходи поділяють на:

1. Кількісні обмеження експорту та імпорту (За даних обмежень визначається обсяг товарів, що можуть бути ввезені чи вивезені. Ембарго – це заборона на ввезення товарів, воно є найсуворішим методом кількісного обмеження).
 - ✓ Ліцензування;
 - ✓ Контингентування (квотування);
 - ✓ «Добровільне» обмеження експорту.
2. Фінансові засоби (за допомогою цих заходів відбувається заохочення експорту та заохочення національних виробників модернізації, глобалізації діяльності та виходу на міжнародні ринки).
 - ✓ Субсидування (пряме та непряме);
 - ✓ Імпортний депозит.
3. Валютні засоби (зазначена група заходів скерована на обмеження імпорту товарів. Така тенденція спостерігається через те, що країна-постачальник знаходить менш привабливими внутрішні ринки країн які застосовують валютні обмеження, тому експорт до таких країн зменшується).
 - ✓ Механізм валютних курсів і валютний демпінг;
 - ✓ Валютні обмеження та валютні блокади;
 - ✓ Подвійний валютний ринок та система множинності валютних курсів.

4. Правові засоби (даний вид заходів має широке застосування на міжнародному ринку, в результаті таких правових обмежень ринки країн які застосовують такі методи мають меншу привабливість і очак експортерів).

- ✓ Торгові угоди;
- ✓ Правові режими та принципи;
- ✓ Технічні бар'єри;
- ✓ Санітарні та фітосанітарні вимоги.

Остаточної класифікації нетарифних заходів не існує. Найбільш розповсюджену класифікацію нетарифних заходів підготував Секретаріат ГАТТ. За цією класифікацією є п'ять груп нетарифних обмежень.[39]

Розглянемо ці групи нетарифних обмежень та нетарифні інструменти які входять до цих груп.

I група – участь країни у зовнішньоторговельних операціях (субсидування виробництва і експорту товарів, державна торгівля, система державних закупівель товарів).

II група – митні та адміністративні формальності (антидемпінгове мито, товаросупроводжуючі документи, митні консульські формальності, методи оцінки митної вартості, товарна класифікація тарифів).

III група – стереотипні вимоги, які стосуються охорони здоров'я і техніки безпеки (вимоги до пакування та маркування, промислові стандарти, санітарно-ветеринарні норми).

IV група – кількісні та валютні обмеження експорту та імпорту (контингентування, ліцензування та валютні обмеження).

V група – обмеження які закладені в механізмі платежів (імпортний депозит, прикордонний податковий режим та змінні збори).[37]

Згідно рисунку 2.12 третім рівнем регулювання світової торгівлі є міждержавний, або міжнаціональний. Відносини у сфері торгівлі між країнами які не входять до інтеграційних угруповань можуть формуватися на основі протекціонізму або лібералізації (пом'якшення) торгівлі. Під час пом'якшення

торгівлі встановлюється преференційний режим. В результаті преференційного режиму країни в односторонньому або двосторонньому порядку надають одна одній торговельні преференції, які спрощують міжнародну торгівлю методом зменшення внутрішніх тарифів.

Протекціонізм в міжнародній торгівлі проявляється в дискримінаційних торговельних режимах. Реалізація таких режимів відбувається за допомогою реторсій та репресалій. Дискримінаційні торговельні режими мають відношення майже до всіх інструментів регулювання торговельних та економічних відносин.

Реторсії – це заходи обмеження, які використовуються однією державою як відповідь на ідентичні дії іншої держави, які спричиняють моральної або економічної шкоди першій.

Репресалії – вимушені заходи, які використовуються однією державою у результаті неправомірних дій іншої. Комплексне використання репресалій та реторсій під час двосторонніх торговельних відносин спричиняє до торговельних війн між країнами.

Наднаціональний рівень регулювання світової торгівлі відбувається за рахунок інтеграційних угод. За своїм характером наднаціональний рівень регулювання схожий до національного рівня регулювання, але ознакою яка відрізняє є те, що в угоді беруть участь декілька країн які мають спільні економічні, соціальні та політичні інтереси.

Щодо глобального рівня регулювання міжнародної торгівлі, то до цього рівня належить велика кількість правил, міжнародних угод та договорів, принципів які розробляють міжнародні організації. Основною метою організацій є розвиток світових торговельних та економічних відносин.[1]

Основною міжнародною організацією яка регулює міжнародну торгівлю є Світова організація торгівлі (СОТ). Відповідно офіційному сайту організації, основною метою СОТ є покращення рівня життя, підвищення добробуту населення, створення нових робочих місць за допомогою міжнародної торгівлі. Головним завданням Світової організації торгівлі є регулювання глобальною

системою правил торгівлі, та допомога країнам, що розвиваються збільшувати торговельний потенціал. СОТ налічує 164 країни-члени.

Світова організація торгівлі – це не єдине угруповання яке регулює міжнародну торгівлю. Також, до організацій належать: Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), Рада митного співробітництва, Міжнародна торговельна палата, Бюро міжнародних виставок, Міжнародний торговельний центр та Спілка міжнародних ярмарків.[42]

ЮНСІТРАЛ – це основний правовий орган ООН, який регулює галузь права міжнародної торгівлі. Основне завдання організації розробляти та приймати конвенції щодо міжнародної торгівлі.

ЮНКТАД – це орган асамблеї ООН, який не належить до міжнародної торговельної організації. Головне завдання об'єднання -це допомагати розвитку міжнародної торгівлі та сприяти рівноправній співпраці між державами.

Розглянувши всі рівні регулювання міжнародної торгівлі, можна зробити такий висновок, що кожен рівень регулювання пов'язаний між собою, але державний рівень регулювання має найбільший ступінь впливу на міжнародну торгівлю, тому що це пояснюється пріоритетністю держави у врегулюванні відносин серед інших суб'єктів світових економічних відносин.

Значну частину ринку міжнародної торгівлі займають зернові культури. Регулювання ринку зерна знаходиться не на найвищому рівні та не відповідає повною мірою потребам.

Регулювання відбувається за допомогою СОТ та угод про сільське господарство. Одна з таких угод «Угода про сільське господарство» основна її мета це застосування положень ГАТТ у сільськогосподарській торгівлі. Головною частиною цієї угоди є те, що країни були змушені скасувати нетарифні заходи. Також, до основних характеристик, щодо доступу товарів на ринок було зменшення експортних субсидій за вартістю та за обсягом. Угода про сільське господарство зробила зовнішню торгівлю більш стабільною та передбачуваною.

Співпраця України та Європейського Союзу набула нового рівня з 2016 року, коли була запроваджена «Угода про асоціацію між Україною та ЄС». Тому, починаючи з січня 2016 року норми торгівлі між Україною та ЄС регулюються положеннями розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди яка вказана вище. Відповідно до цього розділу сторони повинні поступово створити зону вільної торгівлі під час перехідного періоду, який не може бути більшим десяти років з дати набрання чинності Угоди.

Регулювання міжнародної торгівлі зерновими культурами зі сторони Європейського Союзу – це частина спільної сільськогосподарської політики ЄС. Щодо України, то регулювання торгівлі зерновими культурами регламентується Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. У рамках цієї Угоди сторони співпрацюють за для підтримки розвитку сільського господарства, методом послідовної інтеграції політики та законодавства, які відповідають стандартам ЄС.[38]

Головний законодавчий акт ЄС в якому вказані правила регулювання ринку зерна – Регламент Європейського Парламенту та Ради про спільну організацію ринків сільськогосподарської продукції від 17 грудня 2013 року. Даний регламент визначає основні положення, щодо масового продажу зернової продукції та умов торгівлі, та правил конкуренції на ринку продуктів сільського господарства.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

3.1 Вплив міжнародної торгівлі на економічний розвиток України

Так як торгівля є однією з традиційних форм ведення зовнішньоекономічної діяльності для України, вона звісно має значний вплив на економічний розвиток України, тому варто більш детально розглянути яким є цей вплив.

Проте перш ніж перейти до оцінки саме впливу міжнародної торгівлі на Україну варто розглянути, яким взагалі може бути вплив торгівлі на економіку будь-якої країни, і почати варто з позитивного впливу.

Переваги від участі в міжнародній торгівлі:

- експорт створює робочі місця;
- стимулює економічне зростання
- дає вітчизняним компаніям більше досвіду у виробництві продукції для зовнішніх ринків;
- з часом компанії отримують конкурентну перевагу в глобальній торгівлі;
- експортери більш продуктивні, ніж компанії, які зосереджуються на внутрішній торгівлі;
- імпорт дозволяє іноземній конкуренції знижувати ціни та розширювати вибір для споживачів.

Недоліки від участі в міжнародній торгівлі:

- єдиний спосіб збільшити експорт – це полегшити торгівлю в цілому. Уряди роблять це шляхом зниження тарифів та інших обмежень на імпорт. Це зменшує кількість робочих місць у вітчизняних галузях промисловості, які не можуть конкурувати в глобальному масштабі;
- аутсорсинг робочих місць, коли компанії переміщують кол-центри, технологічні офіси та виробництво до країн з нижчою вартістю життя;

- країни з традиційною економікою можуть втратити свою місцеву сільськогосподарську базу, оскільки розвинені економіки субсидують їхній агробізнес [58].

Проте незважаючи на те, що існують певні недоліки від участі в міжнародній торгівлі, для багатьох країн світу перехід від статусу з низьким рівнем доходу до статусу із середнім доходом і доходом вище середнього, покращення їх економічного статусу значною мірою залежить від успішної міжнародної торгівлі.

Нарешті, беручи участь у міжнародній торгівлі, країни мають можливість:

- задовольнити свої потреби в сировині, капітальних товарах, технологіях, які не виробляються або виробляються місцевими підприємствами, але з великими витратами;
- збільшити виробництво з огляду на попит на тих світових ринках товарів, де вони мають порівняльні переваги спеціалізації;
- досягнення ефекту економії при великих масштабах виробництва, спеціалізуючись на невеликому наборі товарів чи послуг.

Міжнародна торгівля сприяє інтернаціоналізації світового господарства та господарського життя окремих країн, інтегруючи їх у світову економічну систему. Зокрема, роль експорту полягає в тому, що він є основним джерелом валютних надходжень, що спостерігається також у високорозвинених країнах із розгалуженою системою зовнішньоекономічних зв'язків. У свою чергу, товарний експорт має соціальну цінність – він сприяє збільшенню зайнятості та доходів в експортних галузях, що позитивно впливає на економічну ситуацію в країні. У свою чергу, імпорт збільшує вибір однойменних товарів, пропонуючи товари, які не виробляються в країні, тим самим залучаючи споживачів до придбань глобальних НТП. З точки зору національних інтересів, імпорт позитивно впливає на національний обсяг виробництва. Це дозволяє знизити собівартість продукції та збільшити прибуток за рахунок використання дешевшої іноземної сировини, енергоносіїв, комплектуючих, більш ефективного іноземного обладнання. Посилюючи конкуренцію на внутрішньому ринку, він впливає на зниження цін на імпортні товари, підвищує купівельну спроможність споживачів, покращує рівень

життя та якість населення, а також модернізує виробництво, створює нові виробництва. також стимулює [59] .

Якщо перейти до України, то почати варто із співставлення двох показників, а саме експорту, для характеристики стану торгівлі України, а також показника ВВП для огляду економічного розвитку країни, що продемонстровано на рис. 3.1.

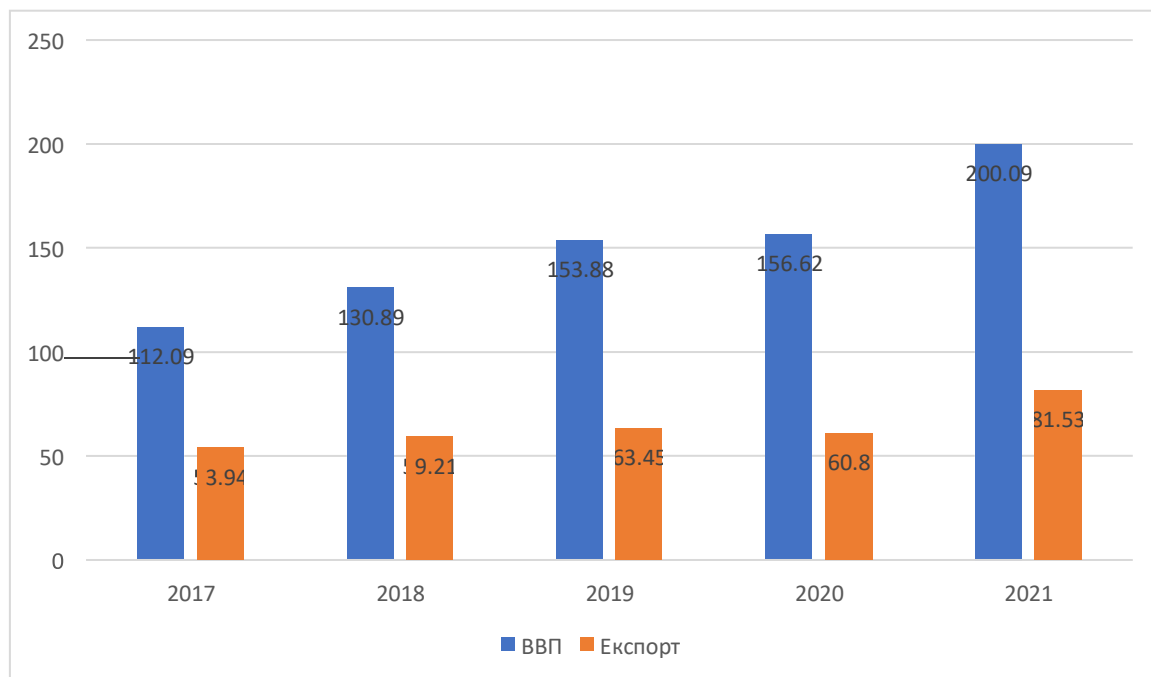


Рис. 3.1 – Показники ВВП та експорту України за 2017-2021 рр. у млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі [43]

З рис. 3.1 цілком можна прослідкувати залежність цих двох показників, бо в більшість років коли зростає експорт, то відповідно зростає і ВВП, особливо яскраво – це помітно у 2021 році, коли відбулося пожвавлення торгівлі завдяки відновленню після пандемії.

Далі можна розглянути два показники, які характеризують відкритість економіки та вплив торгівлі на економіку країн, а саме експортну та імпорتنу квоти, що продемонстровано у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Показники експортної та імпорتنної квоти за 2017-2021 рр.

Показник/Рік	2017	2018	2019	2020	2021
Експортна квота, %	48,1	45,2	41,2	38,8	40,7
Імпортна квота, %	55,9	54,0	49,3	40,3	41,9

Джерело: складено автором на основі [43]

Виходячи з таблиці 3.1 можна зробити висновок, що Україна є доволі відкритою економікою, зі значною залежністю від зовнішньої кон'юнктури, проте позитивним є факт, що з кожним роком вона зменшує свою залежність від імпорту.

Тобто Україна є відкритою проте на даний момент ще не дуже значною економікою, бо частка України у світовому ВВП не перевищує 0,2%, а частка в світовому експорті сягає 0,3%, тобто Україна не має майже ніякого впливу на світові ціни, і залежить від інших країн світу, і тому на її економічний розвиток може впливати стан інших країн та ситуація на міжнародній арені. Також, у випадку економічного шоку, він може передаватися меншим економікам, в тому числі і Україні, в той час, які великі країни можуть посилювати свої взаємовідносини, наприклад протягом останніх 25 років Україна найбільш чутливо відповідала на стан економічних процесів в США, при зростанні ВВП США на 1%, український ВВП зростав на 2% [44].

Також дані показники дають змогу зрозуміти, що Україна з кожним роком стає все більш залежною від торгівлі, що може мати негативний вплив на всю національну економіку, зокрема на це найбільший вплив мають такі чинники:

- інтернаціоналізація, глобалізація та поглиблення міжнародного поділу праці;
- поглиблення участі України в інтеграційних процесах, особливо з країнами ЄС;
- підвищення конкуренції на міжнародних ринках, де українські виробники програють;
- складна процедура сертифікації, через зміни екологічної політики задля забезпечення безпечності продукції, що в результаті впливає на ціну продукції;
- лібералізація міжнародної торгівлі в умовах недосконалої системи правового забезпечення зовнішньоторговельної діяльності [45, ст. 13].

Виходячи з вище названого українські виробники не завжди здатні витримати конкуренцію на міжнародному ринку, і в результаті експорт зростає

значно меншими темпами, а ніж імпорту, що в результаті стримує зростання економіки України в цілому.

Проте участь у процесах міжнародної торгівлі звісно має і позитивні наслідки для національної економіки, зокрема можна відзначити такі:

- Збільшення компаній, які орієнтуються на експорту діяльність, що дозволяє створювати нові робочі місця;
- Міжнародна конкуренція змушує українських виробників покращувати якість продукції, і запроваджувати інноваційні рішення;
- Дохід від експорту є значним, і перш за все він сплачується у вигляді податків до бюджету, а по-друге дає змогу вкладати кошти у розвиток підприємства;
- Створюються можливості для запровадження масового виробництва;
- Досягається вільна конкуренція й обмежується діяльність монополій;
- Споживачі отримують можливість обирати.

Варто також зауважити, що на сьогодні дуже важливим є питання інтеграції України в першу чергу в ЄС, а також загалом у світове господарство, бо посилення ролі світових інтеграційних процесів у формуванні стратегічних напрямів розвитку України є важливою детермінантою економічного розвитку та формування потужного експортного потенціалу, що в свою чергу і створює ті позитивні наслідки, які були зазначені вище, бо інтеграція сприяє диверсифікації виробництва та споживання продукції, посилює її конкурентні переваги, покращує якість тощо [60, ст. 99].

За допомогою зовнішньої торгівлі національна економіка взаємодіє з господарствами інших країн, і в той же час вона є основним каналом, за допомогою якого світовий ринок через посередництво інтернаціональної вартості, світових цін впливає на національне виробництво, диктуючи конкурентні техніко-економічні параметри виробництва, рівень витрат та стандарти якості [46 ст. 15].

Далі варто зазначити, що сучасна Україна не зважаючи на значну кількість перешкод у розвитку торгівлі поступово розвивається, і відповідно створює

перспективи для подальшого розвитку спочатку торгівлі, а потім і всієї економіки, бо як вже було зазначено - ці два процеси є доволі взаємопов'язаними. Серед головних переваг для розвитку торгівлі та покращення місця України у світовій торгівлі можна виділити такі:

- запаси мінеральної сировини (Україна має 5% світових запасів мінеральної сировини);
- сприятливі кліматичні умови та родючі землі;
- наявність інфраструктури для надання послуг (зокрема, міжнародного транспортування нафти та газу);
- величезний потенціал для високотехнологічних галузей.

І тут також варто зазначити, що Україна поступово робить кроки задля покращення ситуації, яка склалася в участі країни у міжнародній торгівлі, і тому пріоритетними у державній політиці є такі завдання:

- створення та впровадження цілісної державної концепції та цілісного програмного підходу до управління процесами міжнародної торгівлі за участі України;
- створення системи управління на найвищому на середньому рівнях, за участі законодавчих та виконавчих інститутів влади задля покращення умов у сфері міжнародного співробітництва;
- проведення оцінювання ролі та місця України в системі міжнародного поділу праці;
- на основі проведеного дослідження розроблення механізмів та умов проведення експортно-імпоротної діяльності у відповідності до міжнародних стандартів;
- приведення законодавства, яке регулює зовнішньо-економічну діяльність до міжнародних стандартів, і запровадження методів регулювання у відповідно до гармонізованого організаційно-інституційного регулювання міжнародної торгівлі.

Якщо Україна зможе реалізувати заходи, які були названі вище, то це дозволить країні збільшувати свою участь у міжнародній торгівлі, покращити місце

у міжнародній економічній діяльності і в результаті призведе до покращення економічного стану України [62]

Отже, на сучасному етапі розвитку світового господарства участь у міжнародній торгівлі приносить, як переваги, так і загрози для діяльності будь-якої країни, особливо такої відкритої та маленької, як Україна, проте незважаючи на в подальші роки буде лише посилюватися торгівельна співпраця за участю України, і поступово завдяки саме міжнародній торгівлі Україна буде покращувати свою міжнародну позицію.

3.2 Війна в Україні та її вплив на міжнародну торгівлю

Не зважаючи на те, що Україна вважається незначної економікою в світі, з низьким показником частки в світовому експорті, війна, яку почала Росія в лютому 2022 року проти України має значний вплив на багато різних аспектів економічної діяльності, проте найяскравіше – це проявляється у сфері саме міжнародної торгівлі.

Перш за все для оцінки впливу війни в Україні на міжнародну торгівлю можна розглянути звіти декількох міжнародних організацій.

Якщо розглянути новий звіт Світового банку «Вплив війни в Україні на світову торгівлю та інвестиції», то він показує, що світова торгівля впаде на один відсоток, що призведе до зниження світового ВВП трохи менше ніж на один відсоток. Виробничі експортери, такі як В'єтнам, Таїланд і Мексика мають різкий спад, особливо в енергоємних секторах. Нетто-експортери зернових культур, включаючи Туреччину, Бразилію та Індію, а також викопного палива, такі як Нігерія та країни Близького Сходу, бачать сплеск свого експорту, послаблюючи негативні наслідки війни. Економічні ударні хвилі від війни поширюються п'ятьма каналами:

- товарними ринками,

- логістичними мережами,
- ланцюжками поставок,
- прямими іноземними інвестиціями (ПІІ);
- такими секторами, як туризм.

Війна приходить у важкий для світової економіки момент, а саме відновлення після рецесії, спричиненої пандемією, і зараз це відновлення уповільнювалося, через збої у світовій торгівлі та інвестиціях стримають, що в свою чергу стримує зростання в країнах, що розвиваються, і посилить ціновий тиск [47].

Експрес-оцінка ЮНКТАД впливу війни в Україні на торгівлю та розвиток підтверджує стрімке погіршення перспектив світової економіки, підкріплене зростанням цін на продукти харчування, паливо та добрива. Звіт також свідчить про підвищену фінансову нестабільність, відчуження інвестицій у сталий розвиток, складну реконфігурацію глобального ланцюжка поставок і зростання торгових витрат.

Згідно з підрахунками ЮНКТАД, у середньому більше 5% імпортного кошика найбідніших країн складається з продуктів, ціни на які можуть піднятися через війну. Для багатших країн частка менше 1% [48].

Далі варто розглянути сектор саме продовольства, і саме сільськогосподарську продукцію, бо як відомо, Україна та Росія –це два глобальних гравця на цих ринках, наприклад частка імпорту з Російської Федерації та України у відсотках від загального імпорту пшениці, кукурудзи, ячменю, рапсу, соняшникової олії та насіння становить 25,9 відсотка для Туреччини, 23 відсотки для Китаю та 13 відсотків. для Індії, для підтвердження факту важливості цих двох гравців на світовій арені можна розглянути, яку частку за різними видами сільськогосподарської продукції вони становлять у світовій торгівлі, що продемонстровано на рис. 3.2.

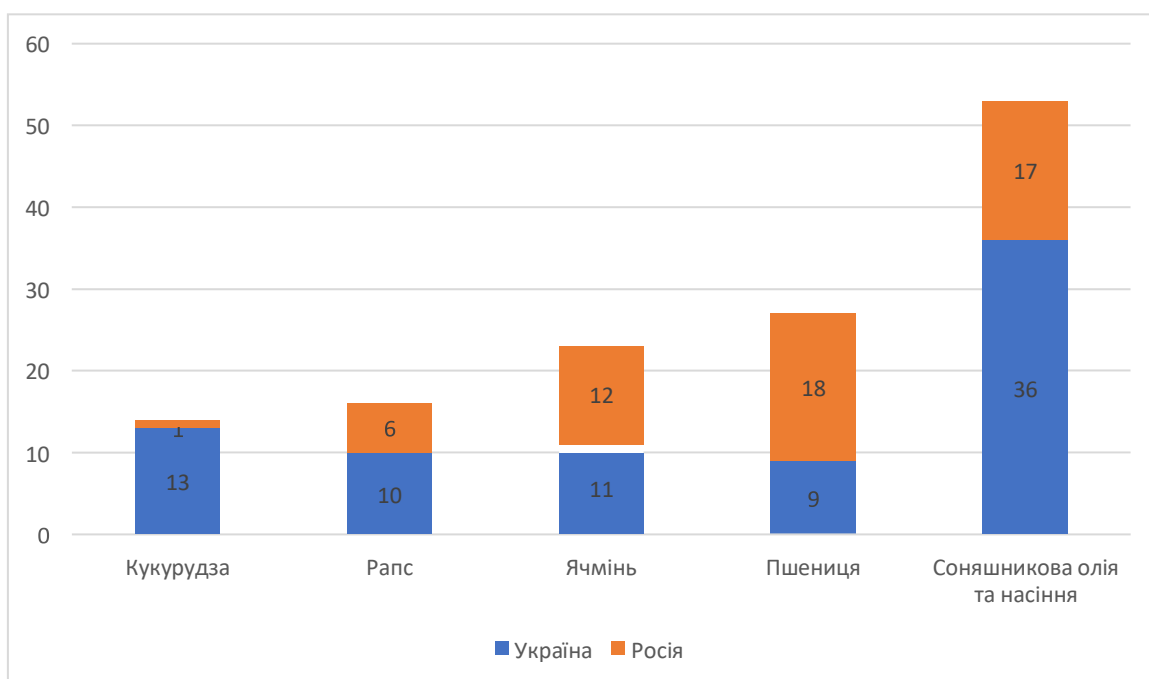


Рис. 3.2 – Частка у глобальній торгівлі за 2020 рік, %

Джерело: складено автором на основі [49]

Виходячи з рис. 3.2 Україна та Росія є одними з основних світових постачальників сільськогосподарської продукції, зокрема зерна та олії. Разом вони забезпечують понад 30% світової торгівлі пшеницею, 32% ячменем, 17% кукурудзою та понад 50% соняшnikовою олією, насінням і шротом. Багато країн, що розвиваються, або вразливі економіки покладаються на ці постачання для своєї продовольчої безпеки, особливо на Близькому Сході та в Африці. Наприклад, такі країни, як Бенін, Єгипет і Судан, майже весь імпорту пшениці отримують з України та Росії, а можливості замінити їх регіональною торгівлею обмежені.

У своєму звіті Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO) оцінює, що 20-30% українських площ, які використовуються під посіви озимих зернових, кукурудзи та соняшнику, залишаються невикористаними або незібраними протягом сезону 2022/23. Урожайність цих культур також, швидше за все, буде нижчою. Переробка та транспортування також були порушені. Зменшення доступності сільськогосподарських культур ще більше підвищує ціни та конкуренцію за альтернативні джерела.

Росія також є провідним експортером азотних і калійних добрив. Багато країн з економікою, що розвивається, покладаються на ці постачання добрив для

отримання врожаю. Порушення цього ринку може вплинути на виробництво продуктів харчування для внутрішнього споживання та експорту [50].

Ціни на добрива зросли більш ніж удвічі з початку війни в Україні, а ціни на енергоносії стрімко зростають. Світовий банк каже, що нинішня енергетична криза відрізняється від енергетичного цінового шоку 1970-х років тим, що простір для заміни між різними видами ключових енергетичних товарів обмежений, оскільки ціни на всі з них зростають. COVID-19 спричинив високі ціни на нафту та вугілля, але нинішня енергетична криза спричинена війною, оскільки Росія є найбільшим у світі експортером природного газу та провідним постачальником сирої нафти та вугілля.

За оцінками Світового банку, спричинене війною різке зростання цін на енергоносії може скоротити світове виробництво на 0,8% за 2 роки, причому харчова промисловість, будівництво, нафтохімія та транспорт, ймовірно, будуть одними з найбільш постраждалих секторів.

Росія почала підвищувати ціни на природний газ для Європейського Союзу у другій половині 2021 року, і ціни продовжуватимуть зростати, поки триває війна. У липні Європейська комісія розповсюдила план «Безпечний газ для безпечної зими», в якому закликала членів ЄС зменшити попит на газ на 15% протягом 8 місяців, починаючи з 1 серпня. Цей план, який не є обов'язковим, викликав дебати всередині ЄС щодо того, чи він вистачить, щоб Європа підготувалася до зими. Тим часом «Газпром» поступово скорочує поставки природного газу до Європи через «Північний потік-1».

Як показує останній звіт про глобальну торгівлю ЮНКТАД, вартість російського енергетичного експорту до ЄС у березні та квітні була на 75% вищою за рівень 2021 року. Вартість експорту природного газу зросла на 259%, сирої нафти зросла на 48%, вартість експорту нафтопродуктів зросла на 77%, а поставки вугілля зросли на 130%. У кількісному вимірі європейські закупівлі російської сирої нафти за ці два місяці зросли на 4%, хоча обсяги переробленої нафти, природного газу та вугілля впали (на 5%, 29% і 23% відповідно). Незважаючи на падіння обсягів торгівлі, цього навряд чи було достатньо, щоб компенсувати

загальний профіцит надходжень від експорту. Очікується, що ця тенденція буде поступово змінюватися, оскільки в серпні набула чинності заборона ЄС на імпорту російського вугілля і, зокрема, санкції на морські перевезення російської нафти та імпорту нафтопродуктів набудуть чинності в грудні 2022 року та лютому 2023 року. відповідно. Тим не менш, ЄС залишається ринком преміум-класу для експорту російської енергії, оскільки європейські санкції не поширюються на російський природний газ і нафту.

Залишається відкритим питання, чи вдасться Росії, як швидко та в якій мірі переорієнтуватися на альтернативні ринки, такі як Китай та Індія. Експерти Київської школи економіки прогнозують, що перехід від розвинутих економік до альтернативних ринків коштуватиме Росії 80 мільярдів доларів щорічного експорту, оскільки це означатиме вищі логістичні, інфраструктурні та вихідні витрати, а також скорочення передачі навичок і технологій [51].

Далі варто перейти до питань транспорту, бо перш за все війна та пов'язані з нею санкції порушили торговельний зв'язок між Росією та Україною, що вплинуло на логістику ширшого регіону. Сполучення Росії з європейськими портами було розірвано, а експорт товарів в інші напрямки обмежений, групи товарів на який це може мати найбільший вплив продемонстровано на рис. 3.3.



Рис. 3.3 – Товари на які буде мати вплив підвищення вартості транспортування за впливом на споживчу ціну

Джерело: складено автором на основі [49]

У 2021 році ЮНКТАД змодельювала, що підвищення тарифів на вантажні перевезення під час пандемії підвищило світові споживчі ціни на 1,5%, «з особливо великим ефектом у вразливих економіках, таких як малі острівні держави, країни, що розвиваються, та ті, що не мають виходу до моря, і найменш розвинені країни», що продемонстровано на рис. 3.4, і загалом ставки на вантажні перевезення досягли рекордних значень під час пандемії COVID-19. Нинішнє підвищення вартості палива спричиняє інфляцію, що відповідно і впливає на підвищення тарифів на фрахт.

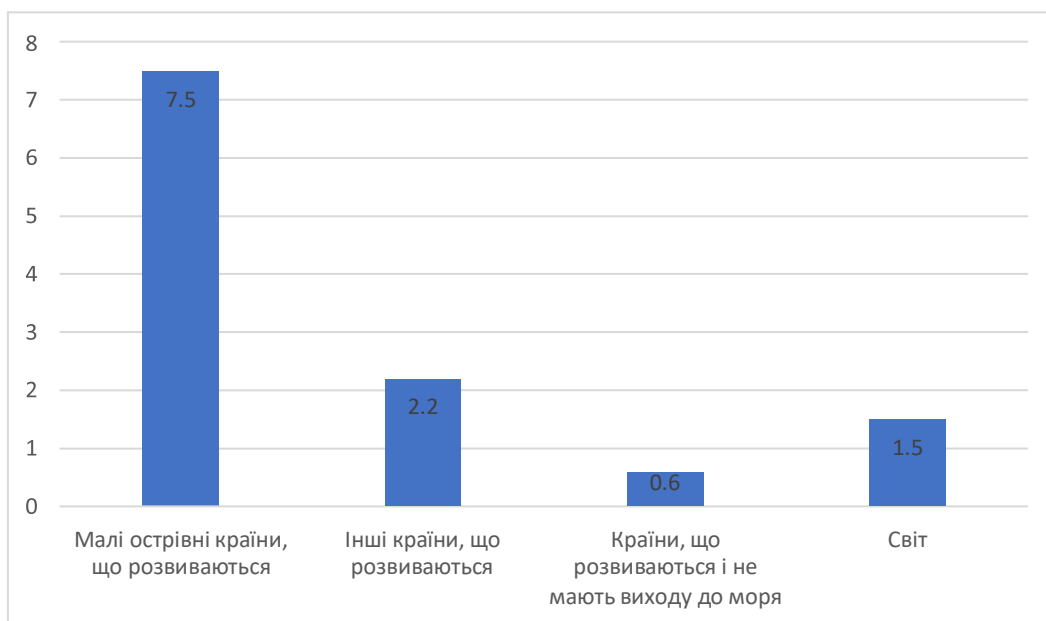


Рис. 3.4 – Зростання споживчих цін

Джерело: складено автором на основі [49]

Чорноморські порти України були заблоковані або окуповані, в результаті чого в країні залишилося мало шляхів для експорту товарів. Війна призвела до взаємного закриття повітряного простору між Росією та 36 країнами, що призвело до подовження маршрутів і підвищення цін на авіап перевезення між Європою та Східною Азією.

Залізничний транзит через Росію може бути сповільнений додатковими процедурами перевірки дотримання санкцій, а подальші раунди санкцій можуть призвести до його повної зупинки. Роль залізничних шляхів у перевезенні механічних, електронних, автомобільних та інших вантажів між Європою та Азією (головним чином Китаєм) відносно невелика, але зростає у відповідь на перебої в морському судноплавстві під час пандемії. Збої в глобальних і регіональних ланцюгах постачання спричинили дефіцит ресурсів і підвищення цін.

Також варто відзначити сектори, які критично залежать від сировини з України і включають сталеливарну промисловість (залізна руда, феросилікомарганець і чавун), важку обробну промисловість (плоский і сталевий прокат), напівпровідники (неоновий газ), автомобілі (кабелі запалювання) і програмне забезпечення. Європейські ринки є найбільш вразливими, а Молдова найбільше залежить від імпорту з України. Серед Європейського Союзу Польща та

Чехія найбільш вразливі до зупинки імпорту з України. В інших регіонах – це Туреччина, країни Перської затоки, Ефіопія та Нігерія покладаються на Україну як на ключового постачальника деяких продуктів, але загалом доступ до неєвропейських ринків виглядає обмеженим.

Також і з товарів із Росії залежать інші країни, зокрема Росія виділяється як постачальник сировинних і проміжних товарів і послуг для експорту інших країн на ранній стадії виробництва. Транспортне обладнання, машини, електроніка та агробізнес особливо залежать від імпорту російських металів, хімікатів, добрив та інших товарів. Виробничі центри ланцюгів постачання в Китаї, Німеччині та Сполучених Штатах є одними з найбільших торгових партнерів Росії як імпортери російських товарів, так і експортери товарів, вироблених через GVC. Найбільше від перебоїв у торгівлі відчують члени Євразійського економічного союзу (Вірменія, Білорусь, Казахстан і Киргизстан) та інші члени Співдружності Незалежних Держав [52].

Якщо розглянути сферу послуг, то тут найбільш постраждалим є сектор туризму, особливо – це стосується країн, що розвиваються. Велика кількість туристів у країнах, що розвиваються, припадає на Росію та Україну (посідають 6-е та 38-е місця у світовому рейтингу за витратами на туризм). Такі країни, як Грузія, Молдова, Чорногорія та Туреччина, сильно залежать від туристів з Росії та України. Наслідки також будуть відчутні за межами регіону. Серед країн, які привабили велику частку туристів з Росії та України під час пандемії, є Єгипет, Туніс, Таїланд, Куба, Мальдіви та Танзанія. Зниження світового туризму принаймні тимчасово загальмує відновлення галузі після пандемії, оскільки регулярні рейси зриваються, споживачі чекають більшої впевненості перед бронюванням [52].

Враховуючи все вище назване Світова організація торгівлі визначила такі основні наслідки війни:

- світовий ВВП за ринковими обмінними курсами цього року має зрости на 2,8 відсотка, або на 1,3 відсоткових пункти нижче попереднього прогнозу.

- зростання виробництва має зрости до 3,2 відсотка в 2023 році, «за умови постійної геополітичної та економічної невизначеності», що близько до середнього показника в 3,0 відсотка за період 2010-2019 років.
- у регіоні Співдружності Незалежних Держав (СНД), який був створений після розпаду Радянського Союзу в 1991 році і не включає Україну, очікується, що ВВП впаде на 7,9 відсотка, що призведе до падіння імпорту на 12 відсотків.
- проте експорт має зрости майже на п'ять відсотків, оскільки інші країни продовжують покладатися на російську енергію [53].

Отже, очевидно, що війна має вплив на торгівлю, на якісь сфери більше, а на якісь менше, проте скоріш за все російсько-українська війна буде мати довгострокові наслідки для світової торгівлі, які значною мірою залежатимуть від того, як уряди реагуватимуть на зміну геополітичного середовища. Як зазначили кілька спостерігачів, ризик фрагментації світової торговельно-інвестиційної системи раптово зріс, а разом з цим і відмова від глобалізації, яка була двигуном економічного зростання та розвитку в останні 30 років. Компанії реагуватимуть на шок шляхом переоцінки ризиків, пов'язаних із безпекою, що, можливо, призведе до змін у структурі GVC, оскільки фірми перенесуть виробництво з країн, які вони вважають більш ризикованими.

3.3 Шляхи підвищення конкурентоспроможності українських товаровиробників на європейському ринку

Українські товаровиробники станом на сьогодні погано витримують конкуренцію на європейському товарному ринку, тому зараз в першу чергу перед державою постає питання пошуку нових шляхів для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників. Проте перш за все варто

розглянути якими є проблеми, що перешкоджають українським виробникам у їхній діяльності.

Однією з причин відносно низької конкурентоспроможності української експортної продукції є те, що Україна знаходиться на нижчому рівні технологічного розвитку, ніж розвинені країни. Підтвердженням тому є зростаюча залежність українського машинобудування від імпорту високотехнологічної продукції – як кінцевої, так і комплектуючих, які використовуються в комплектації машин відомих іноземних брендів [54].

Низька конкурентоспроможність українського експорту порівняно з європейським формує нинішню модель торговельної співпраці між Україною та ЄС. Його головна особливість – непропорційність у технологічному плані. Товарний експорт з України представлений переважно сировинною, низькотехнологічною та сировинною продукцією. Тоді як імпорт середніх і високих технологій і продукції з високою доданою вартістю в Україну в основному імпортується з ЄС.

Збереження такої моделі не лише розглядається як малоперспективне, але й загрожує виснаженням динаміки експорту сировини, гальмуванням розвитку нових конкурентних експортних ринків, зниженням стимулів для іноземних інвестицій у середньо- та високотехнологічні галузі народного господарства.

Подолання технологічної відсталості сприятиме створенню за обов'язкової підтримки держави інноваційних парків та кластерів. А це, у свою чергу, дозволить вийти на новий рівень українського експорту – експорт товарів з високою доданою вартістю. Також теоретично можливе перенесення частини європейських виробництв в Україну через відносно низьку вартість робочої сили. Однак на практиці цього майже не відбувається через ризики неповернення інвестицій, враховуючи нинішній стан справ в українській економіці [55].

Ще однією проблемою низької конкурентоспроможності є орієнтація тих виробників, які пропонують якісну сировину на експорт якісну, як наслідок, вітчизняна готова продукція виробляється з імпоротної сировини, яка не завжди є високоякісною, враховуючи те, що українські виробники намагаються знайти

найдешевші джерела постачання, а якісна сировина, з якої можна було б виробляти стовідсотково вітчизняну продукцію експортується за кордон.

Загалом проблеми, з якими зараз стикаються експортоорієнтовані галузі України, є системними. Їх основною причиною є відсутність реформ, які б дозволили промисловому комплексу країни розвиватися відповідно до вимог сучасного ринку:

- існуюча державна конкурентна політика є фрагментарною, пріоритети державної підтримки та шляхи її надання не визначені;
- кредитні ресурси, отримані за кордоном, спрямовуються на фінансування соціальних потреб, а не на економічний розвиток, що відображається на низьких показниках конкурентоспроможності вітчизняних галузей [54].

Також варто зауважити, що процес виходу на європейський ринок ставить перед українськими виробниками ще одне завдання, а саме вітчизняним виробникам доведеться переходити на європейські стандарти якості продукції, а це вимагає значних фінансових витрат. Більшості підприємств необхідно провести майже повну модернізацію виробничого процесу та навчити персонал працювати з новими технологіями. Угода потенційно дає підприємствам можливість отримати доступ до європейських кредитів, але багато виробників знаходяться на межі банкрутства і, відповідно, мають високий ризик, тому навряд чи зможуть претендувати на всі європейські кредити, не кажучи вже про неможливість отримати будь-які кредити, і також ЄС загалом більше зацікавлений у збереженні сировинної орієнтації українського експорту [54].

Врахувавши основні проблеми можна далі варто перейти до визначення основних шляхів покращення конкурентоспроможності українських виробників, перш за все необхідно визначити, яких кардинальних змін потребують українські експортоорієнтовані виробники:

- українським виробникам необхідно завоювати довіру європейських споживачів і партнерів до своєї продукції. В українському бізнесі спостерігаються такі тенденції, як невиконання умов контрактів,

невиконання термінів та незадовільна якість (таблиця 3.2), тому, працюючи з країнами ЄС, необхідно будувати хорошу репутацію для подальшої співпраці;

Таблиця 3.2 – Позиція України у рейтингу Індекс легкості ведення бізнесу за 2016-2020 рр.

Показник/Рік	2016	2017	2018	2019	2020
Загальний рейтинг	83	80	76	71	64
Розпочинання бізнесу	30	20	52	56	61
Робота з дозволами на будівництво	140	140	35	30	20
Підключення до електропостачання	137	130	128	135	128
Реєстрація майна	61	63	64	63	61
Отримання кредиту	19	20	29	32	37
Захист прав міноритарних інвесторів	88	70	81	72	45
Сплата податків	107	84	43	54	65
Здійснення міжнародної торгівлі	109	115	119	78	74
Забезпечення контрактів	98	81	82	57	63
Складність закриття підприємства	141	150	149	145	146

Джерело: складено автором на основі [56]

- для покращення позицій українських виробників на європейському товарному ринку необхідно провести аналіз ринку, щоб зрозуміти потреби споживачів і як стати конкурентоспроможними;
- залучення фінансування, оскільки багато вітчизняних виробників не можуть вийти на європейський ринок через недостатнє залучення інвестицій, і як наслідок гальмується експорт;
- поступове налагодження системи комунікацій з європейськими партнерами, наразі система дещо хаотична і тому неефективна;
- узгодження конкурентної політики з вимогами законодавства та правового поля в цілому;

- прискорення адаптації структури форм власності та формування рівня дрібних і середніх власників;
- удосконалення регулювання монопольної діяльності та створення сприятливого економічного середовища для всіх суб'єктів господарських відносин;
- шляхом реформування податкового законодавства, прискорення виробничої та інвестиційної діяльності, стимулювання процесів фінансової та промислової інтеграції;
- розробка державної стратегії підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, заснованої на ефективному використанні географічних та національних конкурентних переваг України;
- законна державна підтримка галузей і підприємств, які можуть підвищити свою конкурентоспроможність у середньостроковій перспективі та мають потенціал для економічного зростання [57].

Відповідно до названих шляхів Україна повинна почати використовувати свій потенціал, як експортера на ринку ЄС, зокрема цьому може посприяти такі кроки:

- реалізація довгострокових експортоорієнтованих стратегій, що передбачають впровадження інновацій в інфраструктурну, технологічну та організаційно-управлінську сфери, для створення конкурентоспроможної експортоорієнтованої продукції;
- підвищення якості продукції, адже для торгівлі на території Європейського Союзу в рамках ЗВТ необхідно отримати сертифікат, а тому необхідно зацікавити українських виробників у виробництві та імпорті якісної продукції. Ринок ЄС, наприклад, має запропонувати державі певні економічні стимули, такі як зменшення податкового тягара або підтримка малих і середніх підприємств, які планують вийти на міжнародні ринки;
- залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій;

- використання новітніх технологій та забезпечення навчання працівників для підвищення якості їх роботи на підприємствах, які орієнтуються на ринок ЄС;
- визначення секторів економіки, які мають найкращий потенціал на європейському ринку, та ініціювання їх розвитку. Для подальшого збільшення обсягів зовнішньої торгівлі України на європейському товарному ринку найбільш перспективними є такі галузі: машинобудування, харчова та переробна промисловість, легка промисловість, комп'ютерні та інформаційні послуги, особливо ІТ-сектор, туризм – плоский;
- розробка системи управління досягненням стратегічних цілей і операцій експортної діяльності;
- покращення державної та недержавної підтримки експортної діяльності підприємств на європейському ринку, створення умов для реалізації ними свого експортного потенціалу, наприклад, шляхом надання якісних послуг підприємствам-експортерам та на ринку ЄС. Допомога в просуванні їх продукції.

Отже, перехід існуючої моделі торгівлі між Україною та ЄС у взаємовигідний вимір потребує активної політики у двох напрямках. По-перше, створення сприятливих інституційних умов для розвитку вітчизняного бізнесу в експортоорієнтованих галузях економіки. По-друге, консультації перед ухваленням заходів торговельної політики щодо створення преференцій для експорту товарів із високим рівнем конкуренції між українськими та європейськими виробниками. Крім того, модель зовнішньої торгівлі має створити передумови для реалізації їх інтеграційного потенціалу.

ВИСНОВОК

Виходячи з мети та завдання роботи, можна зробити такі висновки: з кожним роком глобалізація в світі набирає все більших обертів, відбувається швидкий розвиток світового ринку товарів та послуг, виникає зміцнення та розширення взаємозв'язків між країнами світу. Світовий ринок товарів та послуг – це зв'язки у сфері торгівлі, які відбуваються між різними країнами та базуються на засаді розвитку світового поділу праці. Тому глобальний ринок товарів та послуг виступає як система відносин, що виникли внаслідок гармонійності попиту та пропозиції на дефіцитні товари та послуги. Такі відносини сформувалися як результат нерівномірного співвідношення між потребами і можливостями країни в забезпеченні товарами та послугами.

У ході роботи дослідили, що одна з основних рушійних сил економічного розвитку сьогодні – міжнародна торгівля. Нині це 80% всіх міжнародних відносин. Міжнародна торгівля – це торгівля яка відбувається між резидентами різних країн. В ролі резидентів можуть виступати: юридичні та фізичні особи, транснаціональні корпорації, фірми та некомерційні організації. Під час міжнародної торгівлі відбувається обмін товарами, послугами та продуктами інтелектуальної праці між двома сторонами на добровільній основі/

Перша і найбільш розвинена форма міжнародних економічних відносин – це торгівля товарами. На розвиток міжнародної торгівлі товарами вплинули такі чинники: глобалізація виробництва, створення нових галузей економіки, розвиток міжнародного поділу праці, діяльність БНК та ТНК на міжнародному ринку, створення зони вільної торгівлі та загальних ринків, усунення торговельних бар'єрів, створення інтеграційних угруповань.

Зміни в економіці, які виникають під впливом науково-технічної революції та в процесі глобалізації нарощують співпрацю національних господарств. Такі чинники тільки посилюють міжнародну торгівлю.

Міжнародний ринок – це галузь стійких товарно-грошових взаємозв’язків між різними країнами. Світові потоки товарів та послуг виникають під впливом того, що держави хочуть експортувати та імпортувати. Тому, світова торгівля як чинник економічного розвитку відіграє значну роль у розвитку міжнародної економіки. В сучасних умовах міжнародна торгівля – це головна складова міжнародних економічних відносин. З кожним роком політична, економічна та соціальна значущість міжнародної торгівлі зростає.

Експерти у сфері світової економіки виділяють декілька періодизацій розвитку світової торгівлі: за етапами розвитку науково-технічного прогресу, відповідно до етапів розвитку транспортної системи, за пріоритетними напрямками у зовнішньоторговельних політиках держав. Науковці довели, що всі ці етапи взаємозалежні. Найбільш поширеною та наочною формою періодизації розвитку етапів міжнародної торгівлі – є періодизація за головними подіями в світі. В результаті цього можна визначити певні періоди розвитку світової торгівлі:

I – має назву початковий, розпочався з 17 ст., до першої половини 18ст..

II – друга половина 19 ст., тобто, початок Першої світової війни.

III – період між двома світовими війнами – 1914-1939 рр.,

IV – повоєнний період – 1950-1960-ті рр.,

V – сучасний з початку 70-х років.

Всі події які відбуваються в світі так чи інакше впливають на зміну торговельних процесів. Значення міжнародної торгівлі в економіці багатьох країн з кожним роком зростає. Все більше країн хочуть створювати довгострокові зв’язки з іншими державами. Готова продукція, машинно-технічна продукція займають більшу частину світової товарної структури, а питома вага сировини та продовольчих товарів зменшується. Швидкими темпами відбувається розвиток торгівлі продукцією інтелектуальної власності. Відбувається зміна географічної структури торгівлі під впливом світових економічних та політичних подій.

Зовнішня торгівля – це головний фактор який сприяє економічному успіху країн. Як показує практика, щоб створити здорову економіку країна повинна брати участь в світовій економічній системі.

Завдяки міжнародній торгівлі, збільшується обсяг експортних поставок, також, відбувається підвищення рівня зайнятості. Як результат міжнародної конкуренції виникає необхідність удосконалення підприємств, одне з джерел накопичення капіталу – експортна виручка.

На теперішній стан міжнародної торгівлі впливає безліч факторів:

- ✓ рівень розвитку матеріального виробництва;
- ✓ рівень розвитку фінансової інфраструктури;
- ✓ рівень розвитку інформаційної інфраструктури;
- ✓ рівень розвитку транспортної інфраструктури;
- ✓ соціально-політичні процеси в різних державах.

Європейський Союз – це об'єднання, яке налічує 27 країн-членів та їх громадян. ЄС є унікальним союзом, тому що всі держави, які входять до союзу є суверенними, але об'єднуються в тих сферах де ефективніше працювати разом.

Співпраця країн учасниць Європейського Союзу відбувається у різних напрямках політики: економіка та фінанси, міжнародна міграція, кордони та безпека, бізнес, промисловість, єдиний ринок, освіта та навчання, транспорт, дослідження та інновації тощо.

Метою фінансово-економічної політики ЄС на території єврозони та ЄС є підтримка підвищенню рівня зайнятості населення, підтримка інвестицій, сприяння макроекономічній стабільності, ефективна робота валютного та економічного союзу, застерігати макроекономічні дисбаланси.

Європейський Союз займає провідні позиції в світовій торгівлі, та є хорошим регіоном для ведення бізнесу. Така ситуація обумовлена тим, що ЄС діє спільно на глобальному ринку, а не використовує окремі торговельні стратегії.

Розвиток міжнародної торгівлі на сучасному етапі є надзвичайно динамічним, така тенденція спостерігається через те, що зникло багато обмежень, нові індустріальні країни розвиваються в швидкому темпі, розвинулася спеціалізація та кооперування виробництва у світовому масштабі.

можемо зробити такий висновок, що структура експорту та імпорту товарів залежить від загальної можливості та потреби споживачів в тому чи іншому виді товару.

Сьогодні Європейський Союз – це один із головних торговельних партнерів України, тому що більшу частину експорту та імпорту товарів у географічній структурі України займають країни ЄС.

Експорт України має переважно сировинний характер тому, що більшу частину експорту складає продукція аграрно-промислового комплексу, мінеральні продукти.

Сьогодні є дуже важливою європейська інтеграція для України, тому що це метод модернізації економіки, скорочення технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій та новітніх технологій, підвищення конкуренції національного виробника, створення нових робочих місць та вихід на міжнародний ринок.

Особливості двосторонніх торговельних відносин України та ЄС щодо взаємної торгівлі зерновими культурами характеризуються значним переважанням експорту цього виду продукції з України до країн Євросоюзу. Так, за даними Міжнародного торговельного центру, ЄС мало значне від'ємне сальдо двосторонньої торгівлі зерновими з Україною за багатьма товарними позиціями.

Необхідно підкреслити, що Україна, яка традиційно вважається не лише «житницею» країн Європи, але і провідним світовим експортером деяких видів зернових, сама у тій чи іншій мірі здійснює імпорт цього виду продукції.

Слід також зазначити, що наша держава у найближчій перспективі може ще сильніше знизити залежність від імпорту насіннєвого матеріалу з інших країн, зокрема ЄС. Так, за даними деяких джерел, карантинні обмеження та збільшення вартості логістики у 2020-2021 роках, війна з Росією у 2022 році, проблеми з логістичними шляхами дали новий поштовх розвитку іноземних селекційних компаній на території України для забезпечення місцевих сільськогосподарських товаровиробників своєю продукцією.

Лібералізація торговельних відносин передбачає, що Україна буде дотримуватися європейських правил: походження товарів та відповідних процедур в рамках Угоди про асоціацію, утримання від будь-яких нових обмежень на імпорт з Європейського Союзу, повага України до демократичних принципів, прав людини та основних свобод, верховенства права, боротьба з корупцією. Водночас, необхідно підкреслити, що Європейська Комісія залишає за собою право в подальшому запровадити мита у разі заподіяння шкоди європейським виробникам тих видів продукції, відносно яких було запроваджено заходи з лібералізації торгівлі.

Таким чином, нові, спрощені правила доступу на ринок ЄС допоможуть українським виробникам та експортерам витримати навантаження війни та зміцнити свої позиції на європейському ринку.

З кожним роком світ змінюється, змінюється і міжнародна торгівля. Глобалізаційні процеси проявляються все більше. Роль міжнародних організацій та транснаціональних компаній посилюється. В результаті глобалізації, до якої входять політичні, економічні, науково-технічні та соціальні складові, виникає потреба в нових підходах, концепціях державного то міжнародного регулювання світової торгівлі.

Основна мета регулювання міжнародної торгівлі – це формування прозорого та передбачуваного торгового середовища у міжнародних економічних відносинах.

Систему регулювання світової торгівлі можна поділити на певні рівні, які мають свої інструменти та механізми впливу на структуру та темпи зростання міжнародної торгівлі. Отже, рівні поділяються на корпоративний, національний, міждержавний, наднаціональний та глобальний.

Можна зробити такий висновок, що кожен рівень регулювання пов'язаний між собою, але державний рівень регулювання має найбільший ступінь впливу на міжнародну торгівлю, тому що це пояснюється пріоритетністю держави у врегулюванні відносин серед інших суб'єктів світових економічних відносин.

Так як торгівля є однією з традиційних форм ведення зовнішньоекономічної діяльності для України, вона звісно має значний вплив на економічний розвиток України.

Україна є відкритою проте на даний момент ще не дуже значною економікою, бо частка України у світовому ВВП не перевищує 0,2%, а частка в світовому експорті сягає 0,3%, тобто Україна не має майже ніякого впливу на світові ціни, і залежить від інших країн світу, і тому на її економічний розвиток може впливати стан інших країн та ситуація на міжнародній арені.

З кожним роком Україна стає все більш залежною від торгівлі, що може мати негативний вплив на всю національну економіку, зокрема на це найбільший вплив мають такі чинники:

- інтернаціоналізація, глобалізація та поглиблення міжнародного поділу праці;
- поглиблення участі України в інтеграційних процесах, особливо з країнами ЄС;
- підвищення конкуренції на міжнародних ринках, де українські виробники програють;
- складна процедура сертифікації, через зміни екологічної політики задля забезпечення безпечності продукції, що в результаті впливає на ціну продукції;

На сучасному етапі розвитку світового господарства участь у міжнародній торгівлі приносить, як переваги, так і загрози для діяльності будь-якої країни, особливо такої відкритої та маленької, як Україна, проте незважаючи на в подальші роки буде лише посилюватися торгівельна співпраця за участю України, і поступово завдяки саме міжнародній торгівлі Україна буде покращувати свою міжнародну позицію.

Не зважаючи на те, що Україна вважається незначної економікою в світі, з низьким показником частки в світовому експорті, війна, яку почала Росія в лютому 2022 року проти України має значний вплив на багато різних аспектів економічної

діяльності, проте найяскравіше – це проявляється у сфері саме міжнародної торгівлі.

Війна має вплив на торгівлю, на якісь сфери більше, а на якісь менше, проте скоріш за все російсько-українська війна буде мати довгострокові наслідки для світової торгівлі, які значною мірою залежатимуть від того, як уряди реагуватимуть на зміну геополітичного середовища. Як зазначили кілька спостерігачів, ризик фрагментації світової торговельно-інвестиційної системи раптово зріс, а разом з цим і відмова від глобалізації, яка була двигуном економічного зростання та розвитку в останні 30 років. Компанії реагуватимуть на шок шляхом переоцінки ризиків, пов'язаних із безпекою, що, можливо, призведе до змін у структурі GVC, оскільки фірми перенесуть виробництво з країн, які вони вважають більш ризикованими.

Українські товаровиробники станом на сьогодні погано витримують конкуренцію на європейському товарному ринку, тому зараз в першу чергу перед державою постає питання пошуку нових шляхів для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників. Проте перш за все варто розглянути якими є проблеми, що перешкоджають українським виробникам у їхній діяльності.

Однією з причин відносно низької конкурентоспроможності української експортної продукції є те, що Україна знаходиться на нижчому рівні технологічного розвитку, ніж розвинені країни. Підтвердженням тому є зростаюча залежність українського машинобудування від імпорту високотехнологічної продукції – як кінцевої, так і комплектуючих, які використовуються в комплектації машин відомих іноземних брендів.

Отже, перехід існуючої моделі торгівлі між Україною та ЄС у взаємовигідний вимір потребує активної політики у двох напрямках. По-перше, створення сприятливих інституційних умов для розвитку вітчизняного бізнесу в експортоорієнтованих галузях економіки. По-друге, консультації перед ухваленням заходів торговельної політики щодо створення преференцій для експорту товарів із високим рівнем конкуренції між українськими та

європейськими виробниками. Крім того, модель зовнішньої торгівлі має створити передумови для реалізації їх інтеграційного потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Циганкова Т. М., Петрашко Л. П., Кальченко Т. В. Міжнародна торгівля: Навч. посібник. / К.: КНЕУ, 2001. 488 с.
2. Міжнародна торговельна діяльність: підручник / В.В. Рокоча, В.Г. Алькема, В.І. Терехов, Б.М. Одягайло, К.В. Ковтонюк, Л.Г. Харсун, С.І. Ткаленко, С.В. Співаковський, Т.В. Співаковська, Н.М. літвін, Г.П. Оласюк, О.І. Горбачук, О.І. Стародубцева, Н.О. Дмитрієва. К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2018. 698 с.
3. Обсяги торгівлі в світі, % ВВП. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS>
4. International Trade. *Everyday Economics* Federal Reserve Bank of Dallas.
5. Козаченко Р. Ю. Міжнародна торгівля Україна-ЄС в умовах євроінтеграції та її перспективи. Трансформація вітчизняного бізнесу. *Інноваційний ресурс соціально-економічного розвитку України*. Збірник доповідей 84-ї наукової конференції студентів КНЕУ, Київ: КНЕУ, 2017. 1032 с.
6. Богашко О. Л. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник / О. Л. Богашко. – Умань: Видавець „Сочінський”, 2010. – 372 с.
7. The UNCTAD Handbook of Statistics 2019. URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdstat44_en.pdf (дата звернення: 15.02.2022).
8. Мойсей В.І. Функціональна роль міжнародної торгівлі в умовах глобалізації. *Міжнародна економіка*. –2010.– № 4/12.– С. 65–70.
9. Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Притула Н. В. та інші Міжнародна торгівля : навч.посібник, 5-те вид., перероб. та доп., Київ: Центр учбової літератури, 2015, 272 с
10. Ю.Г. Козак, В.В. Ковалевський ЕКОНОМІКА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН Видання 4-е, 2013. – 32с.

11. Погоріла К. В. РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ. К. В. Погоріла, А. С. Воронцова. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/76-2.pdf>.
12. Осацька Ю.Є. Зінченко О.М. Міжнародна торгівля: сучасний стан та перспективи розвитку. «Молодий вчений». 2016. Випуск 12.
13. Dr Steve Woolcock. The Role of the European Union in the International Trade and Investment Order. *Discussion Paper*. 2019.
14. ЄС і СОТ. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/eu-and-wto_en
15. DG Trade Statistical guide. *European Commission*. 2022.
16. World Trade Report 2021. *World Trade Organization*. 2021. Р. 212
17. World Trade Report 2022. *World Trade Organization*. 2022. Р. 152
18. Товарна структура зовнішньої торгівлі товарами України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/zd/tsztt/arh_tsztt2022_u.html
19. Харчук О.Г. Міжнародна торгівля України: стан та перспективи розвитку. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2019. №4.
20. Білоусько Т.Ю. Міжнародна торгівля як фактор підвищення глобальної конкурентоспроможності України. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*. 2018.
21. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztt/ztt_u/arh_ztt2021.html
22. Bilateral trade between European Union (EU 27) and Ukraine. Trade balance. Product: 10 Cereals / Офіційний сайт Міжнародного торговельного центру URL: https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c42%7c804%7c%7c10%7c%7c%7c4%7c1%7c1%7c3%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1
23. Білянський Ю. О. Формування передумов розвитку зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств України / Ю. О. Білянський. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 49. – С. 55-60.
24. Bilateral trade between European Union (EU 27) and Ukraine. Imports. Product: 10 Cereals / Офіційний сайт Міжнародного торговельного центру URL:

https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c42%7c804%7c%7c10%7c%7c%7c4%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1

25. У 2022 році імпорт насіння зменшився майже на 20% / Офіційний сайт Інтернет-видання «Agro Times» URL: <https://agrotimes.ua/agromarket/u-2022-roczni-import-nasinnya-zmenshyvsya-majzhe-na-20/>

26. Україна зменшує імпорт насіння, нарощуючи внутрішнє виробництво / Офіційний сайт Інтернет-видання «Grow How» URL: <https://www.growhow.in.ua/ukraina-zmenshuie-import-nasinnia-naroshchuiuchy-vnutrishnie-vyrobnytstvo/>

27. Щодо імпорту посівного матеріалу до України / Офіційний сайт Насінневої Асоціації України URL: <https://ukrseeds.org.ua/shchodo-importu-posivnogo-materialu-do-ukrayiny>

28. Bilateral trade between European Union (EU 27) and Ukraine. Exports. Product: 10 Cereals / Офіційний сайт Міжнародного торговельного центру URL: https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c42%7c804%7c%7c10%7c%7c%7c4%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1

29. Рахман М. С. Аналіз стану та перспектив експортно-імпортних операцій зернових і зернобобових культур в Україні / М. С. Рахман, Н. М. Бабенко. *Бізнес Інформ*. 2020. № 8. С. 134-139.

30. Євтушенко В. В. Експорт та імпорт зернових культур в умовах сьогодення / В. В. Євтушенко. *Товарознавчий вісник*. 2021. Вип. 14. С. 26-33.

31. ЄС скасував на рік всі мита і квоти на експорт з України / Офіційний сайт Інтернет-видання. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/05/24/687396>

32. Рада ЄС затвердила рішення про скасування на рік мита і квот на українські товари. Офіційний сайт Інтернет-видання «Forbes» URL: <https://forbes.ua/news/rada-es-zatverdila-rishennya-pro-skasuvannya-na-rik-mita-i-kvot-na-ukrainskiy-eksport-24052022-6183>

33. Рада звернулась до Європейського союзу про скасування мита та квот на український експорт до завершення переговорів про членство України в ЄС / Офіційний сайт Інтернет-видання «Ligazakon». URL:

https://biz.ligazakon.net/news/214475_rada-zvernulas-do-vropeyskogo-soyuzu-pro-skasuvannya-mita-ta-kvot-na-ukranskiy-eksport-do-zavershennya-peregovorv-pro-chlenstvo-ukrani-v-

[s#:~:text=%C2%AB%D0%97%D0%B3%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%20%D0%B7%20%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%E2%84%96%20870,%D1%86%D1%96%D0%BD%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D1%84%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%87%D1%96%D0%B2.">s#:~:text=%C2%AB%D0%97%D0%B3%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%20%D0%B7%20%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BC%20%E2%84%96%20870,%D1%86%D1%96%D0%BD%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D1%84%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%87%D1%96%D0%B2.](#)

34. Підсумки зовнішньої торгівлі товарами України за три квартали 2022 р. / Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України URL: – Режим доступу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-11/pidsumki-zed_blank_zagalne_pdf_16112022.pdf

35. Салькова І. Міжнародна торгівля пшеницею: роль України. *Галицький економічний вісник*. 2013. С. 34-38

36. Савченко Т.В. Константинова Т.В. Міжнародна торгівля зерном: сучасний стан та перспективи розвитку для України. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. т

37. Шиманська К.В. Лук'янчук О.І. Методи регулювання міжнародної торгівлі та проблеми активізації зовнішньоторговельної діяльності України

38. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

39. Міжнародна торгівля : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Козак Ю.Г., Логвінова Н.С., Барановська М.І. та ін.]; За редакцією Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, М.І. Барановської [4-те вид.] К.: Центр учбової літератури, 2010. 441 с.

40. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ: Монографія / Кер. авт. кол. і наук. ред. Т.М. Циганкова. Київ.: КНЕУ, 2003. 660 с.

41. Курочкіна І. Г. Аналіз тенденцій розвитку світової торгівлі товарами та послугами. *Бізнесінформ* 9. 2015.
42. Духневич А. Регулювання міжнародної торгівлі сільськогосподарськими товарами в рамках Світової організації торгівлі. *Історико-правовий часопис*. 2013.
43. The World Bank Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?locations=UA&start=2016>
44. Хто має більший економічний вплив на Україну: США, Європа, Росія чи Китай? Фарина Олександр. URL: <https://voxukraine.org/hto-maye-bilshij-ekonomichnij-vpliv-na-ukrayinu-ssha-yevropa-rosiya-chi-kitaj/>
45. Залежність економіки України від зовнішньої торгівлі: тенденції зміни індикатори. Міценко Н.Г, Кабаці Б.І, Федоренко А.О. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. № 62. 2021. Ст. 12-21. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/740/703>
46. Місце України в системі міжнародної торгівлі. Рибак І.В, Бабінська О.В. Економічні науки. 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/338524607_MISCE_UKRAINI_V_SISTEMI_MIZNARODNOI_TORGIVLI
47. RUTA Michele. How the war in Ukraine is reshaping world trade and investment. 2022. URL: <https://blogs.worldbank.org/developmenttalk/how-war-ukraine-reshaping-world-trade-and-investment>
48. Ukraine war's impact on trade and development. 2022. URL: <https://unctad.org/news/ukraine-wars-impact-trade-and-development>
49. The impact on trade and development of the war in Ukraine. UNCTAD Rapid Assessment. 2022. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/osginf2022d1_en.pdf
50. How the war in Ukraine is affecting international trade and emerging economies. 2022. URL: <https://www.cbi.eu/news/how-war-ukraine-affecting-international-trade-and-emerging-economies>

51. Russia's Aggression Against Ukraine: Global trade implications after 7 months of war. URL: <https://www.iisd.org/articles/policy-analysis/russia-ukraine-trade-implications>
52. RUTA Michele. The impact of the War in Ukraine on Global trade and investment. World Bank Group. 2022. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099750104252216595/pdf/IDU0008eed66007300452c0beb208e8903183c39.pdf>
53. Ukraine conflict putting global trade recovery at risk: WTO. 2022. URL: <https://news.un.org/en/story/2022/04/1116052>
54. RADCHENKO Oleksandr, SHETAKOVSKA Tatiana, CHERNOV Serhii, RADCHENKO Oksana. The impact of the integration of cooperation with the EU on the leading positions of the economy. Науковий вісник: Державне управління. № 2 (4). 2020. Ст. 7-20.
55. ZOSYMENKO Tetiana, RYBCHAK Vitalii. Opportunities to increase Ukrainian export competitiveness in the European Union market. Journal of tourism and regional development. No. 10. 2018. Pp. 117-128. URL: https://www.researchgate.net/publication/332454411_Opportunities_to_increase_Ukrainian_export_competitiveness_in_the_European_Union_market
56. Doing Business. URL: <https://archive.doingbusiness.org>
57. Інтеграція України до ЄС та проблем конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Матус О.В. URL: http://www.rusnauka.com/SND/Economics/15_matus%20o.v..doc.htm
58. AMADEO Kimberly. International Trade: Pros, Cons, and Effect on the Economy. URL: <https://www.thebalancemoney.com/international-trade-pros-cons-effect-on-economy-3305579>
59. Роль міжнародної торгівлі в економічному розвитку. Погоріла К.В., Воронцова А.С. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/76-2.pdf>
60. Україна в системі глобальної економіки: торговельний аспект. Куцмус Н.М., Прокопчук О.А., Усюк Т.В. 2020. URL:

http://www.eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2020/04/ekonomikaapk_2020_4_p_94_104.pdf

61. Місце України в системі міжнародної торгівлі. Рибак І.В, Бабінська О.В. Економічні науки. 2020. URL: [https://www.researchgate.net/publication/338524607 MISCE UKRAINI V SISTEMI MIZNARODNOI TORGIVLI](https://www.researchgate.net/publication/338524607_MISCE_UKRAINI_V_SISTEMI_MIZNARODNOI_TORGIVLI)

62. Потенційні переваги України для розвитку міжнародної торгівлі, URL: <http://www.ekonomikam.com/ecfins-1322-1.html>



метадані

Заголовок

Міжнародна торгівля зерновими культурами- Україна та ЄС»

Автор

Терещук Тетяна Юріївна

Науковий керівник

Гончарова А.О.

підрозділ

кафедра європейської економіки і бізнесу

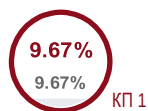
Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		3
Інтервали		0
Мікропробли		0
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		102

Обсяг знайдених подібностей

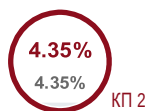
Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.



КП 1

25

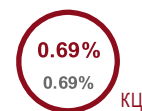
Довжина фраз для коефіцієнта подібності 2



КП 2

14556

Кількість слів



КЦ

111486

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прокукуйте список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтесь посиланням "Позначити фрагмент" та перевіряйте, чи є вони короткими фразами, розкиданими в документі (випадков схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаичний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://kneu.edu.ua/userfiles/conference_meim_13.11.2020/ZbD196mik_tez_13_11_2020_pr_avka_.pdf	94	0.65 %
2	https://agrotimes.ua/agromarket/u-2022-roczi-import-nasinnya-zmenschivsya-majzhe-na-20/	87	0.60 %
3	https://dia.dp.gov.ua/yevropejskij-soyuz-oficijno-skasuvav-mita-na-ukra%D1%97nski-tovari/	54	0.37 %
4	https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/76-2.pdf	47	0.32 %
5	https://dia.dp.gov.ua/yevropejskij-soyuz-oficijno-skasuvav-mita-na-ukra%D1%97nski-tovari/	43	0.30 %
6	https://www.inter-nauka.com/uploads/public/14990806518049.pdf	40	0.27 %

7	http://www.vtei.com.ua/doc/2020/23042020konf/1_81.pdf	40	0.27 %
8	https://dia.dp.gov.ua/vevlopejskij-soyuz-oficijno-skasuvav-mita-na-ukra%D1%97nski-tovari/	37	0.25 %
9	https://thelib.info/ekonomika/1252548-sutnist-mizhnarodnoi-torgivli/	32	0.22 %
10	https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/76-2.pdf	29	0.20 %

з бази даних RefBooks (0.00 %)



ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-----------	--

з домашньої бази даних (0.30 %)



ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-----------	--

з програми обміну базами даних (0.00 %)



ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-----------	--

з Інтернету (9.36 %)



ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://kneu.edu.ua/userfiles/conference_meim_13.11.2020/ZbD196rnik_tez_13_11_2020pravka.pdf	199 (9)	1.37 %
2	https://dia.dp.gov.ua/vevlopejskij-soyuz-oficijno-skasuvav-mita-na-ukra%D1%97nski-tovari/	183 (7)	1.26 %
3	https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/76-2.pdf	182 (9)	1.25 %
4	https://agrotimes.ua/agromarket/u-2022-roczni-import-nasinnnya-zmenshyvsya-majzhe-na-20/	87 (1)	0.60 %
5	https://revolution.allbest.ru/economy/01383425_1.html	57 (3)	0.39 %
6	https://www.inter-nauka.com/uploads/public/14990806518049.pdf	54 (2)	0.37 %
7	http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7525/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B2%D0%BB%D1%96.pdf?sequence=3&isAllowed=y	53 (3)	0.36 %
8	http://sites.znu.edu.ua/stud-sci-soc/2018/Dns_26.pdf	49 (3)	0.34 %
9	https://ukrseeds.org.ua/shchodo-importu-posivnogo-materialu-do-ukrayiny	48 (2)	0.33 %
10	http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/37977/1/Conference_NTU_KhPI_2012_SIDEK.pdf	46 (6)	0.32 %
11	http://www.vtei.com.ua/doc/2020/23042020konf/1_81.pdf	40 (1)	0.27 %
12	http://market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/9.pdf	37 (3)	0.25 %

13	https://thelib.info/ekonomika/1252548-sutnist-mizhnarodnoi-torgivli/	32 (1)	0.22 %
14	https://agroportal.ua/news/rastenievodstvo/import-vtrachaye-poziciji-na-rinku-nasinnya-ukrajini	28 (1)	0.19 %
15	http://mir.zavantag.com/sport/1514/index.html	27 (3)	0.19 %
16	https://xreferat.com/59/593-2-shlyahi-vdoskonalennya-ta-perspektivi-rozvitku-m-zhnarodno-torg-vi-ukra-ni.html	25 (1)	0.17 %
17	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/10478/1/9.%202016%20%20%D0%97%D0%B5%D0%BB%D1%96%D1%87%20%D0%92.%D0%92.%20%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD.%20%D1%82%D0%B0%20%D0%97%D0%95%D0%97%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8..pdf	24 (2)	0.16 %
18	http://library.if.ua/book/68/5016.html	22 (3)	0.15 %
19	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/29776/1/Monografia_Vasina.pdf	18 (2)	0.12 %
20	http://elib.hduht.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2671/1/%D0%9C%D0%A22018.pdf	18 (2)	0.12 %
21	http://referatu.net.ua/referats/7569/172554	17 (2)	0.12 %
22	https://knute.edu.ua/file/ODc0Mw==/2fe2db698d8bbd69700fd13d8cf9d6e5.pdf	17 (3)	0.12 %
23	http://www.vtei.com.ua/doc/2018/konf18/1.pdf	16 (2)	0.11 %
24	http://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/da1e84517cfd25b5ad61025384ff017.pdf	14 (2)	0.10 %
25	http://iceg.com.ua/vpliv-rosijskoyi-zbrojnoyi-agresiyi-na-globalnu-ekonomiku/	13 (1)	0.09 %
26	https://agrotimes.ua/agromarket/eksport-do-yes-perevyshhyv-na-6-dovoyennyi-riven/	12 (1)	0.08 %
27	https://knowledge.allbest.ru/marketing/2c0b65625b2ad69a4d43b89421306c37_0.html	11 (1)	0.08 %
28	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/8957/1/fmbm_k_me_2012_s_ME_dmt_LEK.pdf	10 (1)	0.07 %
29	https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/issue/download/83/9.2020-01-10	10 (2)	0.07 %
30	https://otherreferats.allbest.ru/international/00106639_0.html	8 (1)	0.05 %
31	http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/43_2020.pdf	6 (1)	0.04 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-------	---------------------------------------

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

**«РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В НОВИХ РЕАЛІЯХ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН»**

**КИЇВ
КНЕУ-2022**

УДК 339.9(477)(06)

Організаційний комітет:

**Бурмака Микола Олексійович - к.е.н., доцент
Вінська Оксана Йосипівна – к.е.н., доцент
Галенко Оксана Миколаївна – д.е.н., професор**

Козачок Тетяна Сергіївна – к.е.н., доцент
Максименко Анна Вікторівна - к.е.н., доцент
Олійник Вікторія Володимирівна - к.е.н., доцент
Поплюйко Андрій Миколайович – к.е.н., доцент
Солодковський Юрій Мечиславович – к.е.н., доцент
Столярчук Ярослава Михайлівна - д.е.н., професор
Федірко Олександр Анатолійович – д.е.н., доцент
Черницька Тетяна Володимирівна - к.е.н., доцент

(Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана)

*Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику.
Автори тез доповідей несуть відповідальність за їхній зміст*

«Розвиток економіки України в нових реаліях міжнародних відносин: зб. матеріалів студентської наук.-практ. Інтернет-конф. [Електронний ресурс], 7 грудня 2022 р., м. Київ. – Київ: КНЕУ, 2022. – с.

ISBN

У збірнику подано тези доповідей студентів факультету міжнародної економіки і менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» **УДК 339.9(477)(06)**

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ГЛОБАЛЬНІ ІМПЕРАТИВИ ЗЕЛЕНОГО РОЗВИТКУ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Робота платформи здійснювалася в рамках проекту міжнародної технічної допомоги Європейського Союзу Еразмус+ «Молодіжне лідерство для консолідації ініціатив ЄС у контексті транскордонної нестабільності в Україні» (Грантова Угода № 101099170 — YouthLeadtoEUinUA — ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH-UA-IBA — YouthLeadtoEUinUA).

"Youth leadership towards the consolidation of EU initiatives in the context of cross-border instability in Ukraine"



**Co-funded by
the European Union**

Дворник О.В.

Зелене облігаційне фінансування глобального сталого розвитку

Докторов К.І.

**Стратегічні пріоритети компанії NETFLIX, INC. в умовах
повномасштабного вторгнення РФ в Україну**

Порошинський Є.О.

Сучасні теорії прямого іноземного інвестування

Москаленко Ю.Д.

Структура фінансового ринку

Криштоп Д.Є.

Розвиток міжнародного фінансового ринку

Козлова С.О.

Мегаполіси як осередки «озеленення» глобальної економіки

Сукач Д.А.

Глобальні тренди зеленого інвестування: досвід для України

Білик О. Ю.

Світові тенденції формування міграційного капіталу

Павловський Д. С.

Роль цифрових технологій в озелененні фінансових ринків

Гавриленко В.О.

Механізми та інструментарій стимулювання іноземного інвестування в економіку України

Грек О.Д.

Стратегічні пріоритети розвитку зеленої економіки Китаю

Грищенко Є.М.

Зелена економіка і сучасний ринок праці

Дем'яненко В.В.

Сучасний стан зеленого розвитку ІТ-сектору в Україні та світі

Дрогомерецький М.К.

Співпраця США та України: зелений контекст розвитку

Єщенко Є.О.

Економічне післявоєнне співробітництво КНР та України у контексті сталого розвитку

Касьян Д.В.

Стратегічні напрями забезпечення конкурентного лідерства фірми на світових ринках

Катюха І.В.

Вплив ІКТ на світові ринки праці та людський капітал

Колбасов М.О.

Вплив зеленого розвитку на зовнішньоторгівельну політику США

Мазаєва Д.Ю.

Ключові напрями розвитку зелених фінансів

Мамедова А.С.

Інтеграція України в міжнародні транспортні коридори: організаційно-економічний та екологічний аспекти

Наумова А.А.

Інвестиційна офшорна діяльність в умовах зеленого розвитку

Опанасенко А.С.

Адаптація європейського зеленого курсу в Україні

Осетрова А.Є.

Перспективи розвитку зеленої торгівлі України на глобальних ринках

Пархомчук Д.В.

Сучасні тренди зеленого інвестування міжнародної економіки

Пономаренко І.

Екологічні наслідки війни в Україні та перспективи зеленої реконструкції за участі США

Романишина Д.О.

Створення зелених робочих місць в контексті міграційної кризи

Святовець І.П.

Модель управління стійкістю еколого-економічної системи підприємств

Скалецька М.І.

Збереження парків і заповідників в Україні під час війни як передумова розвитку зеленої економіки

Цимбалюк Д.І.

Корпоративна соціальна відповідальність у політиці сталого розвитку

Янчук Д.П.

Електрифікація засобів пересування як невідворотня трансформація ринку автомобілів

Ярошенко А.В.

Перспективи зеленого розвитку у транскордонному співробітництві України з Польщею

РОЗДІЛ 2. Особливості міжнародного бізнесу в умовах повномасштабного вторгнення РФ в Україну

Ячник М.А.

Особливості міжнародного консалтингу в умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну

Шишук Н.О.

Рецесійний вплив у США на банківську кредитну політику

Цивінська Н.М.

Діяльність MERCEDES-BENZ GROUP AG в Україні

Reshetnik Liliia

Digital Technologies and Digitalization of Ukrainian Business in the Times of War

Koliada Sofiia

The impact of the Covid-19 pandemic on the Global Agricultural Market

CENGİZ ÇEVİK

The Opportunities of Participation in Shanghai Cooperation Organization for Turkish Strategic Development

Горшков Б.Є.

Функціонування інвестиційного бізнесу в Україні під час війни (на прикладі компанії Concord Capital)

Краснікова А.А

Світові тенденції злиття та поглинання у глобальному банківському секторі

Shad Muhammed

OTT Platforma as a Perspective Form of Business Activity in the Mordern Conditions of the Formation of a new Global digital realiry

РОЗДІЛ 3. Євроінтеграційний вимір міжнародної економічної діяльності

Бобор В.В.

Сучасний стан розвитку ринку міжнародних пасажирських авіаперевезень в Україні

Лянко Н.І.

Інвестиційне співробітництво України з країнами-членами ЄС

Маргвелашвілі Д.Т.

Розвиток туризму як фактор подолання бідності

Храпко О.О.

Інвестиційне співробітництво України з країнами-членами ЄС

Прошунін І.В.

Перспективи розвитку європейського енергетичного ринку

Науменко А.О.

Діяльність ТНК в умовах нерівномірності світового економічного розвитку

Васкевич М.Р.

Вплив пандемії COVID-19 на розвиток фармацевтичного ринку України

Терещук Т.Ю.

Зовнішня торгівля між Україною та ЄС

Доденко А.Р.

Тренди міжнародного туризму в умовах глобальної економічної кризи

Предко А.С.

Економічні інструменти реалізації екологічної політики ЄС

Масенко З.І.

Світові виклики, з якими стикається медіа індустрія

Покаленко Т. Г.

Тенденції розвитку світового ринку хостелів

Монастирська Х.Р.

Пріоритети енергетичної стратегії ЄС в контексті економічної безпеки

Волчков І.С.

Вплив російсько-української війни на інвестиційний клімат європейських країн

Симоненко Н.Л.

Роль креативних індустрій в соціально-економічному розвитку суспільства

Горбаченко А.А.

Вплив українсько-російської війни на міжнародний ринок авіаційних перевезень

Шлапаченко К.В.

Сучасний стан торговельного співробітництва України з ЄС

Мірошниченко А.О.

Диверсифікація співробітництва України та Хорватії в умовах російського вторгнення

Лимар І.В.

Вплив розвитку фармацевтичного сектору на економічні стратегії країн ЄС

Волянчук Д.І.

Трансформація світового ринку фармацевтичних препаратів

Літвінчук П.О.

Сучасні тенденції та особливості розвитку глобального автомобільного ринку

Шипова Є.К.

Залежність енергетичного ринку ЄС від іноземних енергоносіїв

Коломацька Л.О.

Міграційні кризи в ЄС

Кухнюк К.М.

Економічне співробітництво України з Німеччиною

Радутна Є.Ю.

Роль енергетичної політики у процесі екологізації економічного розвитку країн ЄС

Корчак М. І.

Сучасний стан та особливості міжнародного ринку харчових продуктів в контексті забезпечення цілей сталого розвитку

Сорокіна Д.В.

Перспективи розвитку європейського енергетичного ринку

Єлісєєва А.О.

Сценарії розвитку глобального енергетичного ринку

Стеценко С.О.

Особливості єдиного ринку ЄС

Попов О.І.

Сутність та механізми функціонування національних систем підтримки експорту

РОЗДІЛ 4. Аналітичне забезпечення національної моделі відновлення економіки

Торутько І.О.

Мета та особливості аудиту імпортних операцій

Соболь Д.О.

Світові підприємства в умовах повномасштабного вторгнення в Україну

Федик О.Р.

Сучасні виклики та фактори фінансової нестабільності транснаціональних корпорацій

Лесько Д.С.

Методика обліку та аудиту оборотних активів у міжнародних корпораціях

Закаблуківська В.В.

Офшорні юрисдикції у міжнародному податковому плануванні

Войтенко О. В.

Процес відновлення економіки України та його аналітичне забезпечення

Бойко О.Ю.

Глобальні імперативи зеленого розвитку: виклики і перспективи для України

Білялов А.Р.

Механізми відновлення потенціалу мегаполіса

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

З кожним роком глобалізація в світі набирає все більших обертів, відбувається швидкий розвиток світового ринку товарів та послуг, виникає зміцнення та розширення взаємозв'язків між країнами світу. Світовий ринок товарів та послуг – це зв'язки у сфері торгівлі, які відбуваються між різними країнами, та базуються на засаді розвитку світового поділу праці. Тому глобальний ринок товарів та послуг виступає як система відносин, що виникли в наслідок гармонійності попиту та пропозиції на дефіцитні товари та послуги. Такі відносини сформувалися як результат нерівномірного співвідношення між потребами і можливостями країни в забезпеченні товарами та послугами.

Одна з основних рушійних сил економічного розвитку сьогодні – міжнародна торгівля. Нині це 80% всіх міжнародних відносин. Міжнародна торгівля – це торгівля яка відбувається між резидентами різних країн. В ролі резидентів можуть виступати: юридичні та фізичні особи, транснаціональні корпорації, фірми та некомерційні організації. Під час міжнародної торгівлі відбувається обмін товарами, послугами та продуктами інтелектуальної праці між двома сторонами на добровільній основі.

Отже, під час визначення поняття міжнародна торгівля виділяють два підходи:

I підхід – операційний. На основі цього підходу міжнародна торгівля – це безпосередній процес обміну послугами та товарами між суб'єктами господарювання різних держав.

II підхід – державно-політичний. Даний підхід характеризує міжнародну торгівлю, як вид суспільних відносин, що з'являються у світовому господарстві в наслідок обміну товарами та послугами між різними державами, які мають власні зовнішньоторговельні політики. Регулювання міжнародної торгівлі за такого підходу, відбувається за допомогою: угод, договорів, актами та іншими нормами міжнародного права. [1]

Сучасний етап розвитку міжнародної торгівлі характеризується такими чинниками міжнародного середовища, як посилення міжнародної конкуренції, зміцнення існуючих і поява нових інтеграційних угруповань, індустріалізація більшості країн, що розвиваються, проблема заборгованості як цих країн, так і перехідних економік, розпад світової соціалістичної системи господарства.

Специфічні принципи зовнішньоекономічної діяльності закріплені у відповідних міжнародних правових актах і є обов'язковими для виконання всіма державами, що підписали той або інший акт.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС - це найбільш масштабний пакет домовленостей в історії незалежної України. Економічна частина Угоди охоплює основні сфери й галузі економіки і за умови успішної реалізації суттєво наближає економічну систему України до економічної системи Євросоюзу на основі взаємної лібералізації руху товарів, капіталів та послуг, а також гармонізації значної частини законодавчої бази України з нормами і практикою ЄС.[2]

Розглянемо основну структуру імпорту та експорту між Україною та ЄС.



Рисунок 1 – Структура експорту з України 2021р.[3]

Відповідно до рисунку 1, можемо проаналізувати структуру експорту, найбільш експортовані товари до ЄС – це аграрна продукція, недорогоцінні метали та мінеральні продукти. Відповідно до рисунку 3, Україна найбільше імпортує: мінеральні продукти, машини та обладнання, продукцію хімічної промисловості.

На даний момент ЄС є найбільшим партнером України по Експорту.



Рисунок 2 – Структура експорту з ЄС 2021р.[3]



Рисунок 3 – Структура імпорту до України 2021р.[3]



Рисунок 4 – Структура імпорту до ЄС 2021р.[3]

Але попри всі позитивні наслідки зони вільної торгівлі для України, вона залишається сировинним придатком для ЄС, що свідчить про технологічне відставання України. Тому, для ефективнішої міжнародної торгівлі нам слід виробляти готову та високоякісну продукцію, базуючись на наявних ресурсах. Україна страждає як від сировинного експорту, так і від сировинного імпорту. Надмірна залежність від них створює додаткові загрози у разі ймовірної рецесії в Євросоюзі й підвищення цін на енергоносії.

Для сприяння нарощуванню обсягів експорту української продукції до ЄС необхідно поліпшити адміністрування торговельних операцій між Україною та ЄС шляхом зменшення витрат вітчизняних експортерів при поставках товарів до ЄС, збільшення розміру квот, відстоювання інтересів українських експортерів продукції в інституціях ЄС і зменшення поставок некритичного імпорту.

Список літератури:

1. Циганкова Т. М., Петрашко Л. П., Кальченко Т. В. Міжнародна торгівля: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2001. — 488 с.
2. Артамонова Г. Зовнішня торгівля України з ЄС: можливості та виклики / Галина Артамонова. // Видання Тернопільського національного економічного університету. – 2019.
3. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ТОВАРАМИ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОСОЮЗІ У 2021 РОЦІ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://edclub.com.ua/analitika/mizhnarodna-torgivlya-tovaramy-v-ukrayini-ta-yevrosoyuzi-u-2021-roci>.

Доденко А.Р.

ТРЕНДИ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Протягом останніх років глобальна економіка характеризується кризовими явищами, які були викликані пандемією COVID-19. Негативні тенденції

АНОТАЦІЯ

Терещук Т.Ю. Міжнародна торгівля зерновими культурами між Україною та ЄС. – Рукопис.

Кваліфікаційна магістерська робота за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини», 2023

Магістерська робота присвячена дослідженню теоретичних та практичних аспектів сучасних особливостей міжнародної торгівлі зерновими культурами між України та ЄС.

Розкрита суть та значення міжнародної торгівлі. Досліджено етапи розвитку міжнародної торгівлі. Виокремлено особливості та фактори сучасної міжнародної торгівлі. Проаналізовано динаміку міжнародної торгівлі ЄС.

Досліджено товарну структуру експорту та імпорту України та ЄС. Визначено основних експортних та імпортних партнерів України та ЄС.

Проаналізовано обсяги та закономірності міжнародної торгівлі зерновими культурами в сучасних умовах.

Визначено вплив міжнародної торгівлі на економічний розвиток України. Досліджено шляхи підвищення конкурентоспроможності українських виробників на європейському ринку.

Ключові слова: міжнародна торгівля, світовий (міжнародний) ринок, експорт, імпорт, товарообіг, науково-технічний прогрес, двосторонні торговельні відносини.

ANNOTATION

Tereshchuk T. International trade in grain crops between Ukraine and the EU. -

Manuscript.

Qualification master's work in specialty 292 «International Economic Relations», 2023

Master's thesis is devoted to the study of theoretical and practical aspects of modern features of international grain trade between Ukraine and the EU.

The essence and significance of international trade is revealed. The stages of development of international trade are studied. Features and factors of modern international trade are highlighted. The dynamics of EU international trade are analyzed.

The commodity structure of export and import of Ukraine and the EU was studied. The main export and import partners of Ukraine and the EU have been identified.

The volumes and patterns of international trade in grain crops in modern conditions are analyzed.

The influence of international trade on the economic development of Ukraine is determined. Ways to increase the competitiveness of Ukrainian manufacturers on the European market have been studied.

Key words: international trade, world (international) market, export, import, turnover, scientific and technical progress, bilateral trade relations.